

VADSTENA AKADEMIEN

STIFTELSEN INTERNATIONELLA
VADSTENA-AKADEMIEN

Bergsgatan 57, SE-112 31 Stockholm, Sverige
Telefon +46 (0)8 545 51 880, fax +46 (0)8 545 51 887

11 JUNI – 15 AUGUSTI

Klostergatan 7, SE-592 30 Vadstena, Sverige
Telefon + 46 (0)143 754 50, fax + 46 (0)143 754 57

www.vadstena-akademien.org

PROGRAM

2007

Tryckår: 2007

Form: Hera

Tryck: Åtta. 45

Redaktör: Annica Sandh.

Redaktionell medverkan: Cilla Jordunger, Hanna Fjällman, Bo Ludvigsson, Nils Spangenberg.

Bilder: Sid. 15. Michal. Kostymskiss för *Saul* av Magdalena Stenbeck.

Sid. 33. Ett av Wolfgang Heimbachs porträtt av Kristina från 1660. © Nationalmuseum.

Sid. 36. Greta Garbo som Kristina i Rouben Mamoulians film *Queen Christina* från 1933. (MGM)

Sid. 51. Anne Sofie von Otter som Påklåderskan Lisa och Magnus Lindén som Aktören Biscotto

i *Skådespelerskan som kom till himlen*, Vadstena slott 1979. Foto: Staffan Gustavsson/Redakta.

Övriga bilder av Markus Gårder.

Produktionen av årets programbok har möjliggjorts tack vare ett bidrag från Kungl. Patriotiska Sällskapet.

INNEHÅLL

- 2 NYA FORMER OCH SMÄRRE SENSATIONER
Välkommen till Vadstena-Akademien
- 3-22 SAUL
Medverkande
Personerna och handlingen (Sid 6-7)
Brottsstycken ur samtal
Biografi Händel
Medverkandes biografier
- 23-40 DROTTNING KRISTINA
Medverkande
Personerna och handlingen (Sid 30-31)
När den italienska 1800-tals...
Kristina, Musiken och Teatern
Medverkandes biografier
- 41 DE ADERTON
- 50 I OPERAKONSTENS GRÄNSLAND
- 54 VADSTENA-AKADEMIENS VÄNNER
- 55 SAMARBETEN
- 56 TACK
- 57 SPELPLAN 2007

NYA FORMER OCH SMÄRRE SENSATIONER

Ett operalaboratorium utan nya operor? Jo men visst. I sommar ger vi inte någon nyskriven opera utan väljer att satsa på två äldre musikedramatiska verk – och det ena är inte ens någon "riktig" opera utan ett oratorium. Men just detta ger oss möjlighet att undersöka och laborera ännu mer.

Oratorium kan ju ge associationer till något högstämt sakralt och stillsamt religiöst. Men i Händels oratorium *Saul* ställs alla sådana föreställningar på huvudet. *Saul* är musikedramatik fylld av spänning och snabba kast. Efter att ha skrivit rader av italienska opera-serior frigjorde Händel med oratorieformen något alleles nytt i sitt mogna konstnärskap. Vi kan inte motstå lusten att förmedla detta till vår publik. Och att framföra Händels oratorier sceniskt har faktiskt blivit något av en trend runtom i världen; en trend som dock ännu inte nått Sverige. Detta råder vi sålunda bot på med denna uppsättning

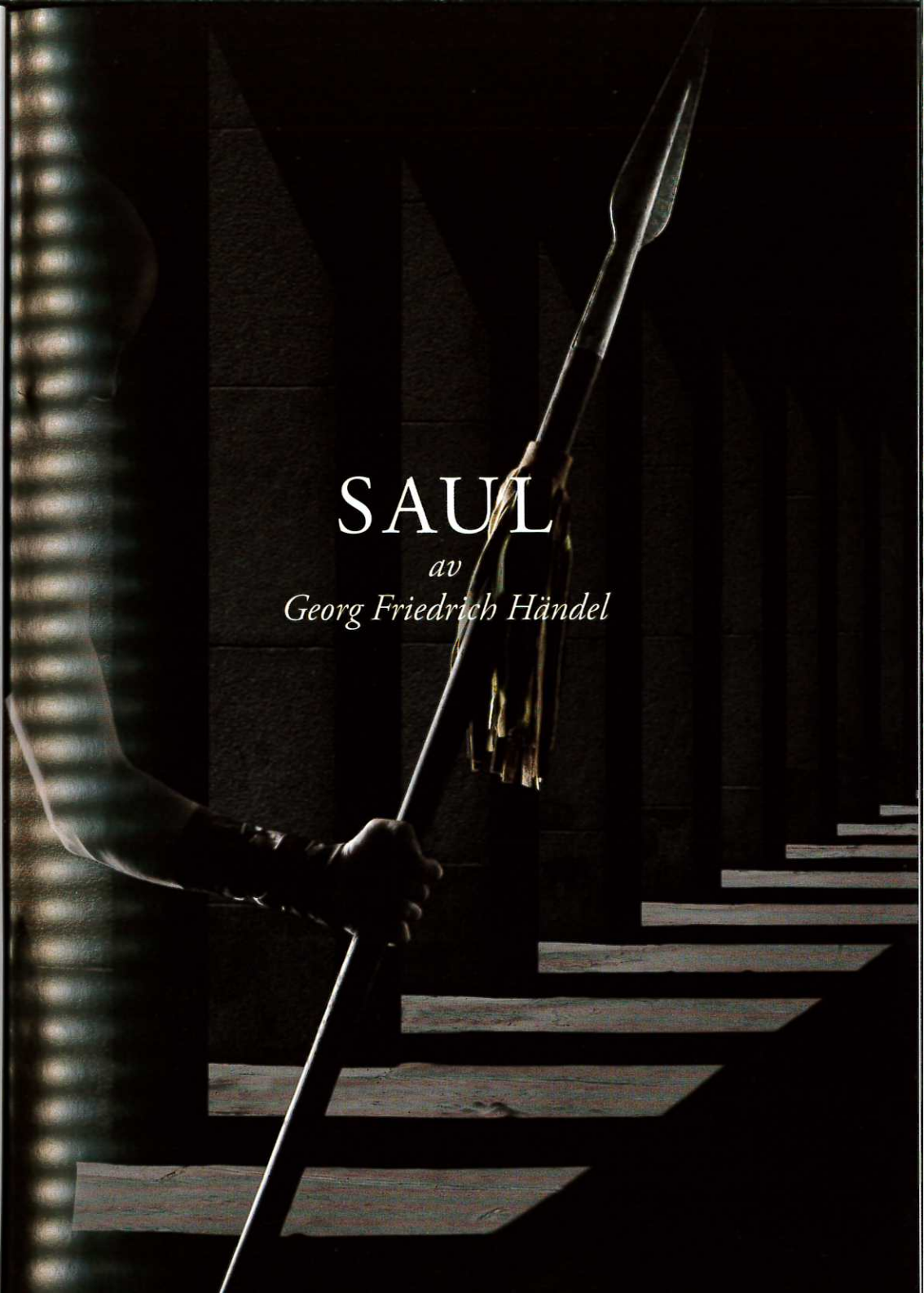
Att vi hittat en nästan ospelad opera om drottning Kristina känns nästan för bra för att vara sant. Att *Cristina di Svezia* dessutom håller yppersta kvalitet kan betecknas som en smärre sensation. Det är en opera i den stora

Nils Spangenberg
Konstnärlig ledare

italienska bel canto-traditionen med briljanta sångstämmor och fin psykologisk känsla. Librettisten Gio Carlo Casanova (inte den ryktbare Giacomo som ju hade annat för sig) gjorde en förvånansvärt grundlig historisk research. Att orsaken till drottningens abdikation, enligt Casanova, skulle bero på Magnus Gabriel de la Gardies kärlekssvek överensstämmer dock inte precis med verkligheten. Men det gör inte operan mindre intressant. Vi hoppas att den lite annorlunda presentationen ska ge en häftig upplevelse av en udda och fascinerande opera.

Vår ambition att utveckla Akademien för såväl medverkande som publik ger oss tillfälle till både fortsatta och nya samarbeten. Sångarna i *Drottning Kristina* får arbeta med den österrikiske pedagogen Peter Berne, en av de mest lärda experterna på bel canto-opera. Camerata Nordica bidrar bland annat med en orkesterkärna av erfarna musiker som fungerar som instruktörer och vårt lyckosamma samarbete med Kungl. Musikhögskolan går vidare på tredje året. I vår strävan efter ökat samarbete över nationsgränserna har vi dessutom hämtat flera av årets sångare och musiker från andra länder än Sverige.

Stina Westerberg
VD

SAUL

av
Georg Friedrich Händel

Musik Georg Friedrich Händel, 1739
Libretto Charles Jennens

Dirigent Olof Boman
Regi Elisabeth Linton
Scenografi och kostym Magdalena Stenbeck
Ljus- och videodesign Ulrik Gad
Koreografi Clara Nylén
Mask Kattrin Wahlberg
Tillskärare Susanna Holmqvist

I ROLLERNA

Saul – Anton Eriksson, baryton
Jonathan – Martin Vanberg, tenor
David – Matilda Paulsson, mezzosopran
Merab – Maria Veretenina, sopran
Michal – Mariann Folkestad Aas, sopran

Häxan – Frida Jansson, sopran
Samuels ande/Abner – Carl Ackerfeldt, basbaryton
Doeg – Andreas Vallander, basbaryton
Amalekiten – Josef Hamber, tenor

KORISTER

Sopraner Freja Frisk, Frida Jansson, Jannicke Marmorin, Elisabeth Meyer. **Altar** Cornelia Beskow, Magdalena Risberg, Johanna Rudström, Janna Vettergren. **Tenorer** Fredrik Annmo, Josef Hamber, Robert Lind, Jakob Lundqvist. **Basar** Carl Ackerfeldt, Anton Högberg, Peter Strömberg, Andreas Vallander.

ORKESTER

Cembalo Johan Lindström. **Teorb** Magnus Andersson. **Violin I** Katarina Bengtson konsertmästare, Anna Hansen, Marja Tuhkanen, Sara Toftgård. **Violin II** Lina Söderholtz, Catalina Langborn, Julia Dagerfelt. **Viola** Maria Tuhti, Lotta Lindgren. **Cello** Beata Söderberg, (continuo), Magnus Malmros. **Kontrabas** Tomas Gertonsson. **Oboe I** Guido Campana. **Oboe II** Pär Stolpe/MariaNeumüller. **Trumpet** Giuseppe di Natale,

Simone Telandro. **Pukor** Pontus Langendorf.
Repetitörer Martin Hellström, Johan Lindström
Körinstudering Johan Lindström
Coach, solister Susanne Rydén
Coach, stråkmusiker Ann Wallström

Regiassistent/språkcoach i engelska Sean Kelly
Scenografiassistent/rekvisita Elma Smajic
Kostymassistent/rekvisita Beata Lyth
Rekvisita Sofia Isaksson
Kostymateljéansvarig Susanna Holmqvist
Kostymassistenter Elisabet Berggren, Sara Elmqvist, Terese Eriksson, Tan Forslund, Julia Krantz, Anna Sundberg, Ellen Wiström.
Ljusassistent Jimmy Ström
Maskassistenter Sara Englund, Trille Hvidfeldt
Scenmästare Jonn Holmqvist
Scenkonsult Martin Ljungberg
Scenbygge Ylva Axén, Jonn Holmqvist
Assistenter scenbygge Jakob Kullman, Philip Persson
Producenter Terese Lindström, Karin Lovelius
Produktionsassistent Emma Isaksson

Saul framförs på originalspråket engelska.

Förlag Bärenreiter.

Inom ramen för *Saul* fortsätter Vadstena-Akademien samarbetet med Kungl Musikhögskolans avdelning för tidig musik/Collegium Musicum.

SR P2 spelar in föreställningarna den 23 och 24 juli. *Saul* sänds i SR P2 28 juli kl 19.30.

Föreställningens längd är ca 2 tim och 40 min inkl en paus med servering. Nummerade platser. Av hänsyn till medverkande och publik samt av upphovsrättsliga skäl är fotografering och ljudupptagning från salongen ej tillåten. Mobiltelefoner skall vara avstängda under föreställningen.

PERSONERNA

Saul

Israels kung, utvald av Gud och smord av profeten Samuel.

Jonathan

Kronprins, krigare, svär David vänskap och tro.

David

Fånaberde från Betlehem, har besegrat Goliat och därmed vunnit kriget över filistéerna åt israeliterna. Genom Samuel utvald av Gud till Sauls efterträdare.

Merab

Jonathans äldre syster.

Michal

Jonathans yngre syster, förälskad i David.

Häxan

Fängslad.

Samuels ande

Den döde profeten Samuel som har smort Saul till kung.

Abner

Sauls högra hand.

Doeg

David's högra hand.

Amalekiten

Man från det nomadiserande folkeslaget amalekiterna.

HANDLINGEN

Akt 1

Kung Saul hyllas av sitt hov efter israeliternas seger över filistéerna.

David, som har besegrat jätten Goliat, anländer och erbjuds som belöning att äkta Sauls förstfödda dotter, Merab. David hävdar dock att det är Gud som bör äras. Detta gör intryck på kronprins Jonathan, som erbjuder David sin vänskap.

Merab vill absolut inte gifta sig med David.

Merabs yngre syster Michal, djupt förälskad i David, förtvivlar över det stundande bröllopet. Under festförberedelserna hyllas David. Detta väcker Sauls avundsjuka. Han blir rasande och avbläser bröllopet.

David klandrar sig själv för Sauls vrede och ber Gud att mildra kungens raseri. Jonathan försöker förgäves blicka sin far. Merab är glad över att ha undgått giftemålet.

Saul försöker döda David, som lyckas fly. Saul kräver nu att Jonathan skall mörda David. Jonathan svär att istället offra sitt liv för att rädda David.

Jonathan berättar för David om Sauls begäran, men försäkrar att han inte avser att uppfylla den.

David förundrar sig över att Saul i ena stunden vill ge honom sin dotter för att i nästa önska livet ur honom. David avslöjar för Jonathan att han är tacksam över att slippa Merab eftersom han är förälskad i Michal. Jonathan lovar att försöka beveka sin far.

Jonathan ber för sin väns liv. Saul lovar att David skall skonas.

Saul ber David att återvända och lovar honom Michal. Han planerar samtidigt att sända ut honom i kriget med förhoppningen om att han ska dödas.

Michal och David förenas och jublar förälskad att himlen har gottgjort dem.

PAUS

Akt 2

David återvänder segrande. Han berättar för Michal att Saul ånyo har stämplat mot hans liv. Hon försöker övertala David att fly. Sauls hantlangare Abner anländer för att gripa David som dock lyckas undkomma. Abner förstår att Michal har överlistat dem och varnar henne för Sauls vrede men hon är inte rädd. Abner för den trotsiga Michal till Saul.

Merab tar avstånd från Sauls handlingar när hon ser hur systemen behandlas. Hon fruktar

att något hemskt skall hända David om inte Jonathan lyckas ingripa.

Saul förbereder en fest för nymånen under vilken han avser att döda David. Jonathan har dock anat oråd och bett sin vän att inte infinna sig. Saul förstår nu på vems sida Jonathan står och försöker döda sin son.

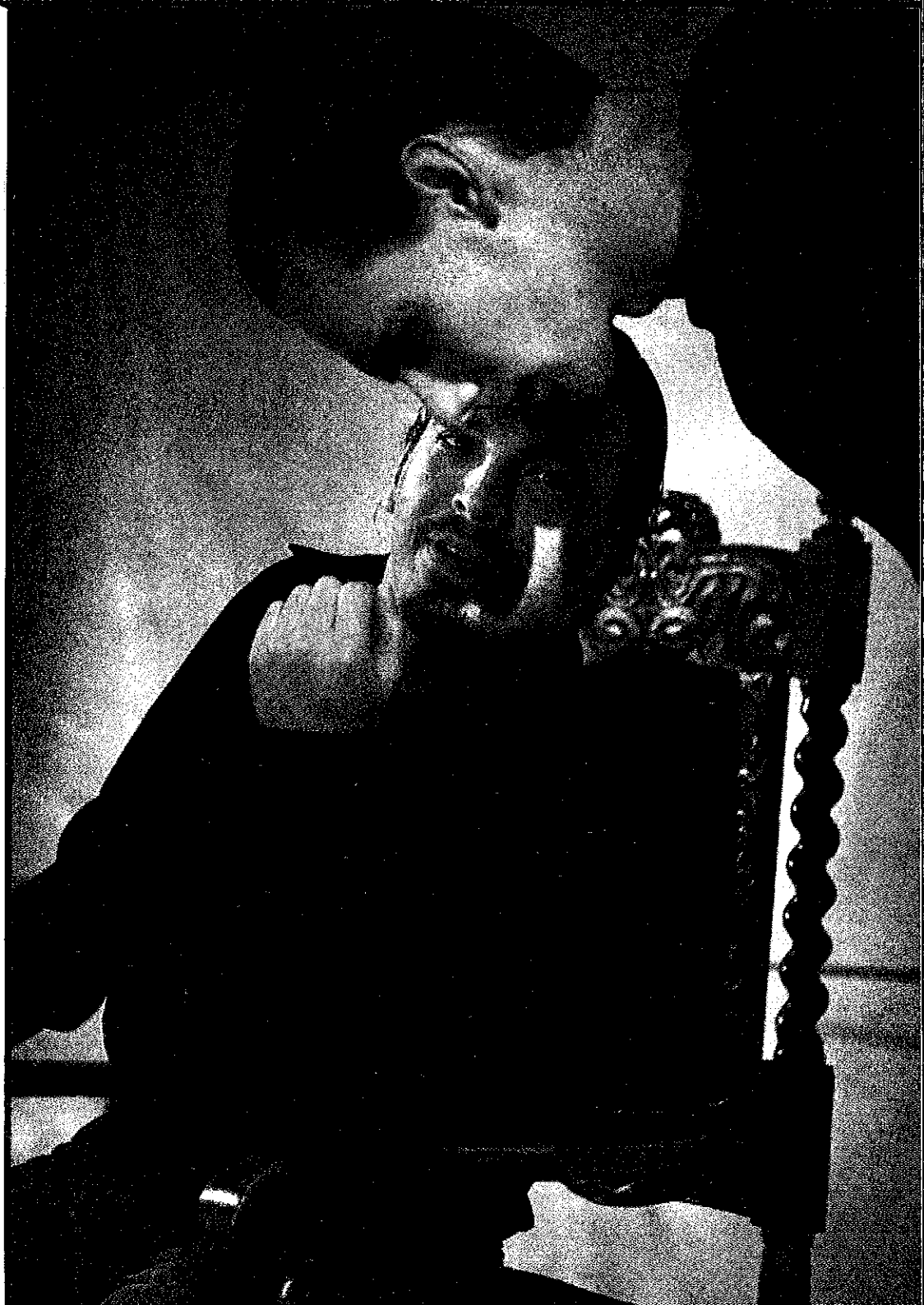
Festen avstannar. Hovet anar att Sauls vrede kommer att störta honom i graven.

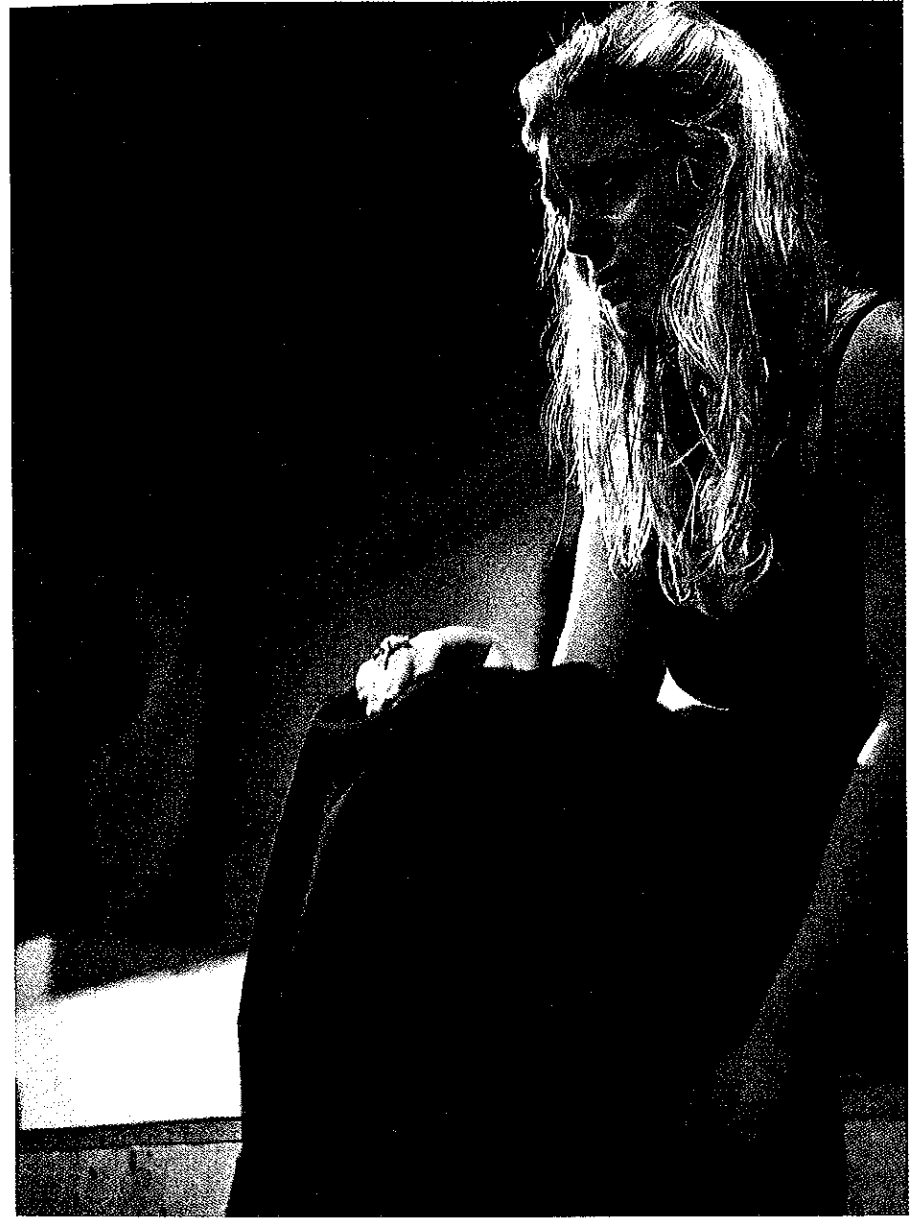
Saul tvivlar och förtvivlar. Gud hör inte hans böner och alla vänder honom ryggen. Saul inser att han själv bär skulden. Trots att han har belagt svartkonster med dödstraff, skickar han efter en häxa i hopp om att hon ska hjälpa honom att få kontakt med profeten Samuels ande. Denne har dock ingen hjälp att ge. Han förutspår istället Sauls och Jonathans död.

David uppsöks av en amalekit, som berättar att Saul och Jonathan har dödats i kriget. Saul försökte begå självmord när han insåg att slaget var förlorat. När han misslyckades förbarmade sig amalekiten över honom och avslutade hans liv innan filistéerna hann fram. Amalekiten överräcker Sauls krona till David, varvid denne dödar honom eftersom han har burit hand på kungen.

Saul och Jonathan begrävs. David övertar makten.

Repetitionsbilder från Bröllopsalen i Vadstena slott. Solisterna Anton Eriksson, Martin Vanberg, Matilda Paulsson, Maria Veretenina och Marianne Folkestad Aas repeterar under ledning av regissören Elisabeth Linton och koreografen Clara Nylén. Bilderna togs av Markus Gårder den 16 juni 2007 då repetitionerna pågick i två veckor.

BROTTSTYCKEN UR SAMTAL KRING ARBETET MED SAUL

Samtalspartners: Elisabeth Linton, regissör, Olof Boman, dirigent, Magdalena Stenbeck, scenograf och kostymör, och Ulrik Gad, ljusdesigner.

OM VERKET OCH IDÉN

Människoöden och relationer mellan människor är alltid spännande. Vad händer med människor, speciellt då maktmänniskor, som sätts under press. Hur löser de konflikter? Hur utvecklas de?

Maktkampens principer har nog sett likadana ut i alla tider.

Vi lever i en så otroligt otäck tid tycker vi, men läser man Gamla testamentet inser man att inte så mycket har förändrats sedan Sauls tid. Jo, modet, arkitekturen och tekniken förstås. Men människans grymhet är densamma. Den tar sig bara olika uttryck i olika tider.

Människors ondska verkar vara konstant. Tänk bara på massgravar i Bosnien, minor i leksaker, kidnappade barnsoldater, Darfur... Vill vi att världen ska bli ett bättre ställe att vara på kan man inte blunda för detta.

Det är så fascinerande att Saul, när han med näbbar och klor försöker behålla sin position, också skadar sig själv. Både som maktutövare och som människa.

Hur blir någon diktator? Föds man till det eller är det makten, och kärleken till makten, som deformerar, förgiftar själen? I så fall, vid vilken tidpunkt sker denna förvandling?

När kronan sätts på hans huvud börjar Davids förvandling till Saul nummer två.

I vårt koncept rör vi oss från tidig antik, biblisk tid cirka 1000 år före Kristus till vår egen tid, ja, kanske till och med i framtiden...

Saul är som verk också förankrat i olika tider: Historien utspelar sig 1000 år f.Kr., rummet är 1500-tal, musiken är från 1739 och vi lever 2007. Det kändes naturligt att förlägga skeendet till olika epoker. Historien skulle lika gärna kunna utspelas idag – och det gör den också.

När man inte har tillgång till det stora tekniskt avancerade teatermaskineriet och dessutom arbetar med unga sångare, måste verket innehålla spännande karaktärer. Där är *Saul* väldigt bra. Problematiken i detta drama om makt, avundsjuka, hat och kärlek, och rädsla, kan alla känna igen sig i. Persongalleriet – och känslögalleriet – är rikt. Konflikterna intressanta.

När man läser Saul kommer man att tänka på debatten om 40-talisterna; jättepuppen Orvar eller köttberget. När är det dags att lämna över till nästa generation? Hur borde överlämningen gå till? Hur ska man i en organisation eller i arbetslivet kunna ge plats för både ungas entusiasm, lust att förändra, och äldres erfarenhet och kunnande? Båda behövs ju.

Hoppas bara att vi får fram historiens kanter också. Att vi berättar tydligt. Och att alla förstår allting fastän vi gör operan på ett annat språk. I det här fallet engelska, som ju nästan alla svenskar har ett förhållande till.

OM MUSIKEN

I romantisk opera är instrumentationen så integrerad i komponistens val. I barockoperan står man inför så många alternativ när det gäller att instrumentera själva continuo-gruppen.

Man kan göra basstämman med alltifrån fyra cembalister, en organist, tre lutenister och en fagott och diverse stråkbasar till bara cembalo och en cello. Och allt däremellan.

Regissörens arbete påverkas av dirigentens val, men det är också så fantastiskt att regissören också kan påverka musiken i recitativet.

Vi kräver väldigt mycket av sångare idag. Ibland mer än av skådespelare. För de ska inte bara sjunga bra och rätt. De ska få alla sina tankar om karaktären på rätt plats och uttrycka dem, komma ihåg vad regissören har sagt, vad sångpedagogen har sagt och titta på dirigenten... Samtidigt. De konstnärliga och tekniska kraven är alltså höga. Detta bör man som produktions-team påminna sig om då och då.

OM SCENOGRAFIN & KOSTYMERNA

Före paus är det vackra tyger och färger. Guld som lockar oss in i historien och tematiken. Efter paus blir det barskare.

Hur tänker man kostym? Det är väl snarare så att man känner. Varför Merabs klänning blev gul? Jaa, säg det!? Hoppas bara att ingen ser det som en kostymkavalkad... åh, en så snygg klänning... utan att kostymerna hjälper publiken att greppa historien, förstå karaktärerna.

Som scenograf måste man ha en akustisk medvetenhet, man kan ju till exempel inte

täcka hela scenrummet i sammet. Och man kan inte göra kostymer som sitter åt för hårt på fel ställen eller sätta på sångarna stora luyor som täcker öronen.

Om Saul hade varit en Saula hade det troligtvis sett likadant ut. Maktens attribut och insignier är kanske könsneutrala?

Vi har skapat ett maktbygge, ett manligt maktbygge. Man kan associera till Vita huset eller Sveriges riksdagshus, om man vill. Här speglas en hierarki. Tronen på toppen. Ett mausoleum ingen kommer ut ur levande.

OM LJUSDESIGNEN

I opera bestäms ljussättningens dynamik av tempo och rytm, och verkets tidslinje som ju ligger fast. Hur man använder lamporna och hur man kör ljusmomenten blir till ett eget instrument som hjälper till att berätta vad som händer i karaktärernas tankar och känslor. Till exempel under en aria som uttrycker en tanke som det tar 10 sekunder att tänka men kan ta flera minuter i anspråk när den sjungs.

Det blir en fantastisk tidskrock mellan de tolv rörliga, moderna högteknologiska lamporna och de gamla bjälkarna de hänger i. Lamporna ger ett rent uttryck som integreras med rummet, som också förändras av projektioner.

Man vill ändra och optimera ända in i sista sekunden så man kommer så nära en så perfekt timing i samspel med musiken och sångarnas agerande som möjligt.

GEORG FRIEDRICH HÄNDEL 1685-1759

Georg Friedrich Händel föddes i Halle, Tyskland, 1685 och visade tidigt prov på stor musikalisk talang. Vid sju var han en skicklig harpist och organist och vid nio började han komponera. Fadern motsatte sig sin sons musikaliska karriärspråk och förespråkade juridikstudier som Händel påbörjade 1702. Studierna avbröts 1703 efter faderns bortgång och Händel blev i stället organist i Halle. 1704 började han som musiker vid operan i Hamburg där han också komponerade sina två första operor, *Almira* och *Nero*.

1706-09 tillbringade Händel i Italien, komponerande och studerande. Opera förbjöds av myndigheterna i Rom och Händel skrev då i stället kyrkomusik. Han fortsatte med opera men då för teatrar i Florens och Venedig med verk som *Rodrigo* och *Agrippina* vilka etablerade honom som operakompositör.

1710 utsågs Händel till kapellmästare hos kurfursten av Hannover. Händels rykte hade nått London dit han reste allt oftare. Han blev sedermera engelsk medborgare och antog stavningen George Frideric Handel. Kurfursten av Hannover blev senare vald till Kung George I av England, något som givetvis än mer bidrog till Händels framstående position.

Händel var musikalisk ledare för Royal Academy of Music 1720-28, etablerat som plattform för den italienska operan i London, och senare ledare även för King's Theatre. Han hade också ett långvarigt samarbete med Royal Opera House där många av hans italienska operor uruppfördes. Händel avslutade sin operaverksamhet helt 1740, efter att ha förlorat en förmögenhet till följd av bl.a. ett kraftigt sviktande publikunderlag.

1738 börjar Händel komponera oratoriet *Saul*. Till librettist valde han Charles Jennens som

han senare också arbetade med i bl.a. oratorierna *Messias* och *Belsazzar*. Genom att bygga verkets kring kung Saul, fortsätter Händel den tidigare raden av verk om tragiska gestalter som han påbörjat med oratoriet *Athalia*. *Saul* har många likheter med Shakespearska historier som *Othello*, *Macbeth* och *Kung Lear*.

Fastän Händels oratorier inte ursprungligen är menade att iscensättas är de ändå mycket teatrala. Speciella textböcker trycktes där publiken, förutom att följa med i handlingen också kunde skapa sin egen mentala teater genom detaljerade scenanvisningar.

Avsaknaden av teatrala trollerimöjligheter tycks ha befriat Händels musikaliska skapande. Här kunde han förena den italienska operastilen med engelsk körtradition och instrumentalt fyrverkeri. Händels oratorier blev enormt populära och tycktes passa borgerskapet bättre än den något stelnade italienska operaformen. Den 16 januari 1739 hade *Saul* premiär på King's Theatre i London.

Händel dog 1759 och hade då komponerat ca 50 operor där några av de mest kända är *Giulio Cesare*, *Rodelinda* och *Serse*. Han hann också med 23 oratorier samt otaliga instrumentala och vokala verk, bl.a. *Water Music* och *Music for the Royal Fireworks*.

Källor:

Preface in Vocal Score (Bärenreiter) by Percy M. Young. (Translation J. Bradford Robinson).

Handel's Saul: an unconditional celebration of music by Pierre Degott. (Translation Charles Johnston). Booklet till CD: SAUL Händel: Jacobs, Harmonica Muz, 2005.

www.gfhandel.org

www.wikipedia.org

MEDVERKANDE I SAUL

Utförligare cv:n finns på www.vadstena-akademien.org
Där hittar du också cv:n för korister och musiker.

SAUL/ANTON ERIKSSON

Baryton, född och uppvuxen i Umeå. Han har kantorexamen från Oskarshamns folkhögskola och är vidareutbildad på kammarmusikerutbildningen på Mälardalens Högskola i Västerås. Påbörjar i höst sista terminen på Operahögskolan i Stockholm. I sin repertoar har han roller som Silvio i *Pajazzo*, Greve Ceprano och Monterone i *Rigoletto* samt Ariodate i Händels *Xerxes*. Ofta anlitad i konsertsammanhang och har bl.a. gjort Haydns *Skapelsen*, Faurés *Requiem*, Händels *Messias* och L-E Larssons *Förklädd Gud*. Gör i höst Escamillo i *Carmen* på Växjö konserthus. (Foto: Anette Andersson)

JONATHAN/MARTIN VANBERG

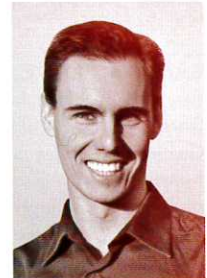
Tenor från Västerås. Har avslutat sina studier vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm och påbörjar i höst utbildningen vid Opera-Akademiet i Köpenhamn. Har tidigare medverkat i Mozarts opera *Zaide* på Kulturhuset i Stockholm och i Opera Agiles uppsättning av Haydns *Livet på månen*. Vid Vadstena-Akademien har han tidigare medverkat i *Barockshop* och *I Nat! I Nat!*. Han har gett romans- och operakonserters samt sjungit sakrala verk i Sverige, Holland och USA. (Foto: Hannah Holgersson)

DAVID/MATILDA PAULSSON

Mezzosopran, född i Lund och uppvuxen i Växjö. Tillbringade som barn somrarna i Vadstenatrakten och har sin släkt i byn Sjöklumla. Utbildad vid Royal Academy of Music i London och påbörjar i höst sista terminen vid Operahögskolan i Stockholm. I sin repertoar har hon bl.a. roller som Cherubino i *Figaros bröllop*, Dorabella i *Così fan tutte*, Carmen i *Carmen* och Prins Orlovsky i *Läderlappen*. Ofta anlitad i konsert- och oratoriesammanhang, våren 2008 bl.a. Wigmore Hall i London. Sjunger i höst Ottavia (*Poppeas kröning*) i Confidencens uppsättning *I krig och fred* och Magda Göbbels i Folkoperans *Zarab*. (Foto: John Clark)

MERAB/MARIA VERETENINA

Sopran, född 1982 i Tallinn, Estland. Studier vid bl.a. Estonian Academy of Music and Theatre, Georg Ots Music School och ett flertal masterclasses. Har medverkat vid flera musikfestivaler och tävlingar i Ryssland, Ungern, Italien och Tjeckien. Har sjungit i Pierre Choderlos de Laclos pjäs *Farliga förbindelser* vid Russian Drama Theatre i Tallinn. Verksam som konsert- och oratoriesångerska i Estland. I sin repertoar har hon bl.a. roller som Norina i Donizettis *Don Pasquale*, Despina i Mozarts *Così fan tutte*, Zerlina i Mozarts *Don Giovanni* och Liu i Puccinis *Turandot*. (Foto: Lev Dolgachov)

MICHAL/MARIANNE FOLKESTAD AAS

Sopran, född i Stavern i Norge. Fyraårig musikpedagogisk utbildning vid Barratt due musikinstitut och tre år vid Operahögskolan i Oslo där hon gjort roller som Arminda i Mozarts *La finta giardinera*. Har bl.a. deltagit i ett operettprojekt med den svenske regissören Folke Abenius och sjungit samtidsopera i Steven Olivers *The Garden*. Har även arbetat med kyrko- och orkestermusik samt cabaret. Har från och med i höst ett tvåårskontrakt med operahuset i Düsseldorf. Ska under 2008 göra Eric Lachei i Geirr Tveits opera *Jeppé på Berget* vid Kristiansundsoperan i Norge. (Foto: Yann Aker)

SAMUELS ANDE, ABNER/CARL ACKERFELDT

Baryton från Stockholm, har just slutfört sitt första år på Operahögskolan i Stockholm, där han bl.a. har studerat in roller som Papageno i *Trollflöjten* och Guglielmo i *Così fan tutte*. Innan dess studerade han klassisk sång ett år på Kungliga Musikhögskolan och ett år på Vadstena Folkhögskola. Har även studerat orkesterdirigering på Lunnevals Folkhögskola och kördirigering på Kungliga Musikhögskolan. Flitigt anlitad oratoriesångare. Har varit verksam som professionell korist i bl.a. Radiokören och Eric Ericssons Kammarkör.

HÄXAN/FRIDA JANSSON

Sopran, född 1985 och uppvuxen på Åland. Studier på den sceniska sånglinjen Kapellsbergs musikskola i Härnösand samt violin och sång på Ålands Musikinstitut. Studerar sedan hösten 2006 på musikerlinjen på Kungliga Musikhögskolan i Stockholm för bl.a. Häkan Hagegård. Kurser för bl.a. Helena Jansén och Torbjörn Lillieqvist. Roller: Maja Gräddnos i *Erland* av Kochs *Pelle Svanslös* och första häxan i Purcells *Dido och Aeneas*. Har gjort flera konserter i bl.a. Helsingfors och Estland.

DOEG/ANDREAS VALLANDER

Basbaryton. Född i Stockholm. Studier vid Södra Latins musiklinje, Birkagårdens folkhögskola och Vadstena folkhögskolas sånglinje i 2 år för bl.a. Monica Thomasson och Anders Düring. På Vadstena Gamla teater har han medverkat i folkhögskolans uppsättningar som Vilotto i *Haydnoperan* 2006 och Bartolo i *Figaros bröllop* 2007. Ofta anlitad konsertsångare i bl.a. St. Larskyrkan i Linköping. Börjar i höst vid Det Konglige Danske Musikonservatorium i Köpenhamn. (Fotograf: Anton Högberg)

AMALEKITEN/JOSEF HAMBER

Tenor. Född i Stockholm. Har studerat på Adolf Fredriks musikklasser, Stockholms musikgymnasium, Dalarö och Vadstena folkhögskola och har precis tagit sin bachelorexamen på Det Konglige Danske Musikonservatorium i Köpenhamn. Där har han bl.a. sjungit Alfredo i scener ur *La Traviata* och Gustav III i *Tintomara*. Sommaren 2004 sjöng han Igor, Hundröst och Journalist i *Årret* på Vadstena-Akademien. Vintern 07/08 ska Josef göra rollen som Tamino i *Trollflöjten* för barn och ungdomar i Köpenhamn.

PRODUKTIONSTEAM

OLOF BOMAN

Dirigent. Född och uppvuxen i Umeå. Avslutade sina diplomstudier i orkesterdirigering vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm 1999 och har sedan dess etablerat sig som en av Sveriges mest lovande unga dirigenter. Har dirigerat många av Sveriges symfoniorkestrar samt varit musikalisk ledare vid ett flertal operaproduktioner, bl.a. på Folkoperan och NorrlandsOperan. Medverkade f.ä.g. vid Vadstena-Akademien 1998, *Tokfursten*. Inhopp för René Jacobs med Akademie für Alte Musik och RIAS Kammerchor i Berlin 2006. Har tilldelats ett flertal stipendier som möjliggjort studier i bl.a. London, Basel och Berlin. De senaste åren har han alltmer specialiserat sig på musik från 1700-talet och har även studerat cembalo och interpretation av äldre musik vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm. I november väntar uruppförandet av operan *Medea* av Frank Schwenmer i Berlin. (Foto: Martin Hellström)

ELISABETH LINTON

Regissör. Född 1973 i Göteborg. Utbildad på Statens Teaterskole i Köpenhamn i samarbete med Opera Akademiet och Det Kongelige Danske Musikonservatorie. Har regisserat både teater och opera i Sverige, Danmark och Tyskland, bl.a. *Den Flygande Holländaren* på NorrlandsOperan, Niels Martinsens *Skriftestolen* på Den Jyske Opera – som belönades med den danska scenkonstens pris Reumert för årets opera 2006 – *Evita* på Aalborg teater, Hans Gefors *Skuggspel* på Malmö Opera och Musikteater samt Theater Lübeck, *Tosca* på Teater Hedeland, Bent Sørensens *Under Himlen* på Det Kongelige Teater och *Eugen Onegin* på Den Jyske Opera som hon mottog Reumerts talangpris för 2003. För Vadstena-Akademien har hon tidigare regisserat *Tidströmmar* på Vadstena slott 2002. Närmast väntar Gounods *Faust* på Den Jyske Opera.

MAGDALENA STENBECK

Scenograf och kostymdesigner. Utbildad vid Statens Teaterskole i Köpenhamn (Scenografilinjen 1996-2000). Avgångsföreställning var *The rape of Lucretia* i regi av Elisabeth Linton. Har gjort scenografi och kostym till dryga tjugotalet uppsättningar i Sverige och Danmark, bl.a. på Malmö Dramatiska teater, Borås Stadsteater, Angeredsteatern, Aalborg teater, Odense teater, Den Jyske Opera och Det Danske teater. Gjorde nu senast kostym till *Den Flygande Holländaren* i regi av Elisabeth Linton på NorrlandsOperan. Scenografi och kostym till *Tidströmmar* vid Vadstena-Akademien 2002. I höst väntar bl.a. *Kalla det vad fan du vill* vid Malmö Dramatiska teater, *Camping* vid Helsingborgs stadsteater och *Faust* på Den Jyske Opera. (Foto: Bo Ludvigsson)

ULRIK GAD

Video- och ljusdesigner. Urexaminerad från Statens Teaterskole i Köpenhamn 2001. Arbetar såväl med teater och opera som med film och tv. Har bl.a. ljussatt uppsättningar vid Aalborg Teater och Det Kongelige Teater i Danmark, Hålogaland Teater och Nationaltheatret i Norge samt vid Malmö Dramatiska teater och NorrlandsOperan i Sverige. Har under Elisabeth Lintons regi tidigare ljussatt *Tosca* på Teater Hedeland, *Evita* på Aalborg Teater, *Den Flygande Holländaren* på NorrlandsOperan samt gjort scenografi och ljus till *Skuggspel* på Malmö Opera och Musikteater. Närmast väntar bl.a. Jussättning till *Brott och Straff* på Malmö Dramatiska teater och *Spindelväv* på Det Kongelige Teater. Har tidigare gjort ljus- och videodesign till *Tidströmmar* på Vadstena-Akademien 2002. (Foto: Markus Gärder)

CLARA NYLÉN

Koreograf. Utbildad på Balettakademiens yrkesskola, BA i koreografi vid Roehampton Institute, London, certifierad lärling i fysisk teaterträning för operasångare på Operaakademien och Kungliga Musikkonservatoriet i Haag under Willy Verkuil. Undervisar i rörelse på Operahögskolan och på Operastudio 67 i Stockholm där hon även regisserar elevföreställningar. Har lett kurser för sångare på bl.a. GöteborgsOperan, Kungliga Operan och Teaterförbundets Yrkesträning. Hennes dansverk har visats vid festivaler i Storbritannien och Nederländerna. Koreograf för Vadstena-Akademiens *Barockshop* 2005 och *I Nat! I Nat!* 2006. Arbetar även för Vadstena-Akademien med ett utbildningsprojekt kring arbetsmiljöfrågor för artister i samarbete med Teaterförbundet.

KATRIN WAHLBERG

Maskör. Avslutade elevutbildningen till maskör och perukmakare vid Stockholms stadsteater 1989, därefter fast anställd. Har skött maskeringen till tjugotalet produktioner vid Vadstena-Akademien och varit anställd vid Musikteatern i Värmland och ett antal fria teatergrupper. Har arbetat på Kungliga Operan, Teaterhögskolan i Stockholm, Kronobergs länsteater, Operahögskolan, Drottningholms Slottsteater, med *Kristina från Duwemåla*, *Chess* och *Mamma Mia* på Cirkus samt med filmperukmaktari.

SUSANNA HOLMQVIST

Kostymateljéchef, tillskärare. Född i Stockholm. Utbildad herrskräddare. Har studerat teaterkostymens historia på Dramatiska institutet samt korsettsömnad. Bosatt i Vadstena där hon har eget skrädderi och bl.a. skapat kostymer åt Comedigruppen och guiderna vid Vadstena slott. Som frilans har hon uppdrag för bl.a. Folkoperan och Dramaten där hon arbetat med produktioner som *La Traviata* och *Köpmannen i Venedig*. Arbetar även som tillskärare och ateljéchef på Sörmlands Musik & Teater. Sedan 1992 chef för Vadstena-Akademiens kostymateljé.

SEAN KELLY

Regiassistent, språkcoach i engelska. Född i Aldershot, Storbritannien, uppvuxen i Stockholm. Utbildad sängpedagog vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm, teater- och registudier vid Teaterhögskolan i Stockholm samt vid Edith Cowan University i Perth, Australien. Arbetat som professionell sångare och skådespelare i bl.a. *Romeo & Juliakören* på Dramaten i Stockholm och Sörmlands Musik & Teater i Eskilstuna. Regisserar och skriver även eget material, senast musikdramat *Täpsets & Grovt Smus* på Kolhusteatern i Hälleforsnäs. (Foto: David Hynes)

MARTIN HELLSTRÖM

Repetitör. Utbildad vid Edsbergs Musikinstitut, kammarmusikdiplom år 2000 och vid Operahögskolan i Stockholm. Frilansande pianist, kammarmusiker och repetitör. Martin konserterar regelbundet i olika kammarmusikkonstellationer och har medverkat vid bl.a. Pite Festspele och Virserums Musikdagar samt vid andra kammarmusikfestivaler i Sverige. Repetitör vid Folkoperan för *Rigoletto* 2006, *Mitt Hjärta Brister* 2006 och *Shit också!* 2007. Martin är en hängiven romanspianist och har tillsammans med mezzosopranen Hillevi Berg vunnit RSK:s tävling Ordet och Tonen. (Foto: Venla Pehunen)

JOHAN LINDSTRÖM

Cembalo, körinstudering, repetitör. Född och uppvuxen i Torsåker. Kyrkomusiker/organistutbildningen och musikerklassen med cembalo som huvudinstrument vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm. Frilansande solist, kammarmusiker och ackompanjator. Har bl.a. spelat med Sveriges Radios symfoniorkester och Radiokören. Sedan ett år tillbaka t.f. cembalist i Drottningholms barockensemble. Medlem i en rad frilanskonstellationer tillsammans med specialister på tidig musik i Sverige. Cembalist i *Tiggaroperan* vid Läckö slott och *Rinaldo* i Esbjerg i Danmark. Har bl.a. erhållit Kungliga Musikaliska Akademiens utlandsstipendier och deltagit i flera internationella masterclasses i Sverige och Tyskland. Börjar i höst studier i generalbas vid Schola Cantorum Basiliensis i Schweiz.

(Foto: Susanne Sandström)

KATARINA BENGTSON

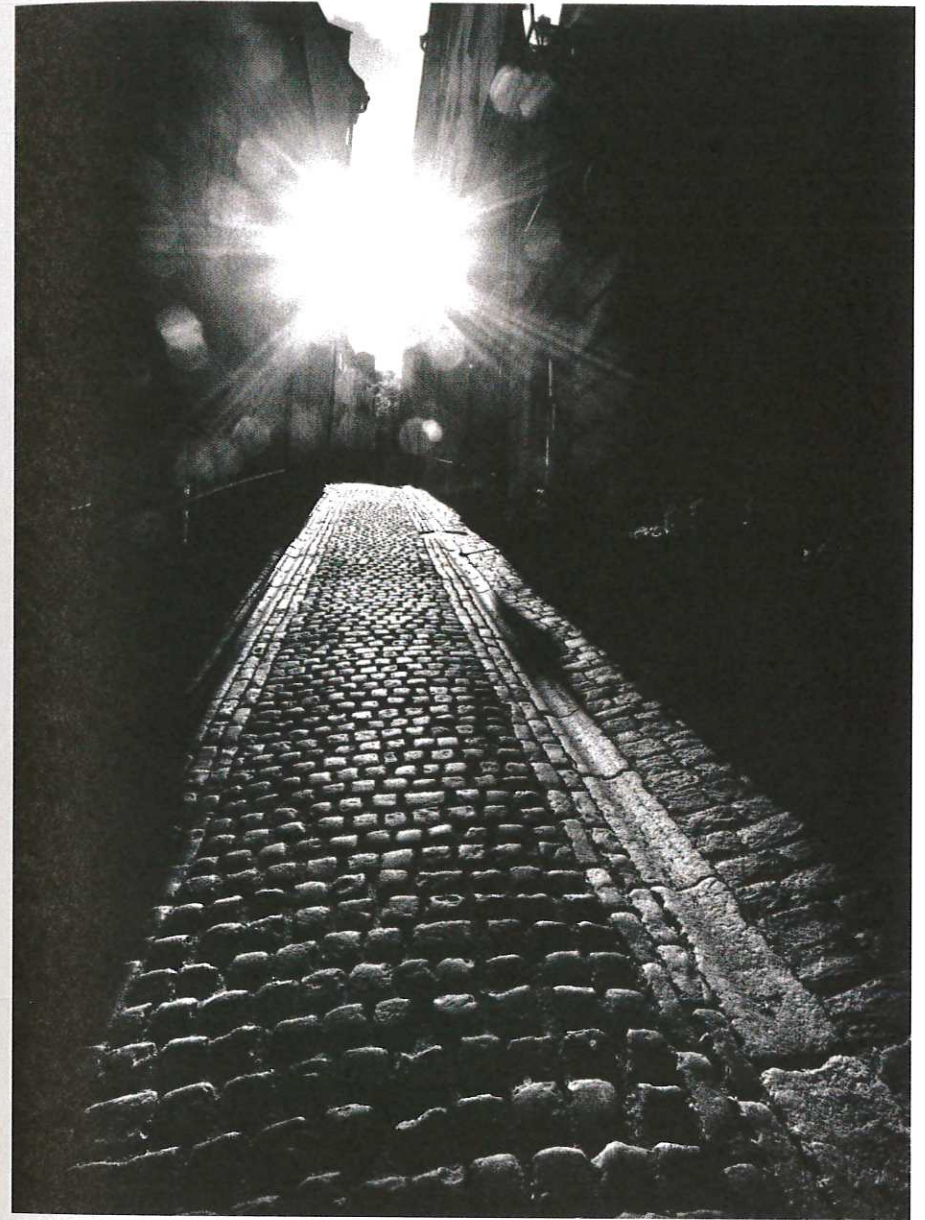
Konsertmästare, barockviolin. Kommer från Stockholm och är utbildad vid Musikhögskolan i Stockholm och Royal Academy of Music i London, samt i European Union Baroque Orchestra. Har flyttat hem till Stockholm efter fem år i London men frilansar i båda länderna. Har spelat med grupper som English Concert, Academy of Ancient Music och Orchestra of the Age of Enlightenment. Aktiv som projektledare och manager för bl.a. barockensemblen Ars Laetabilis och Harmony of Nations Baroque Orchestra, vilken gör sin första skivinspelning i Österrike i september 2007.

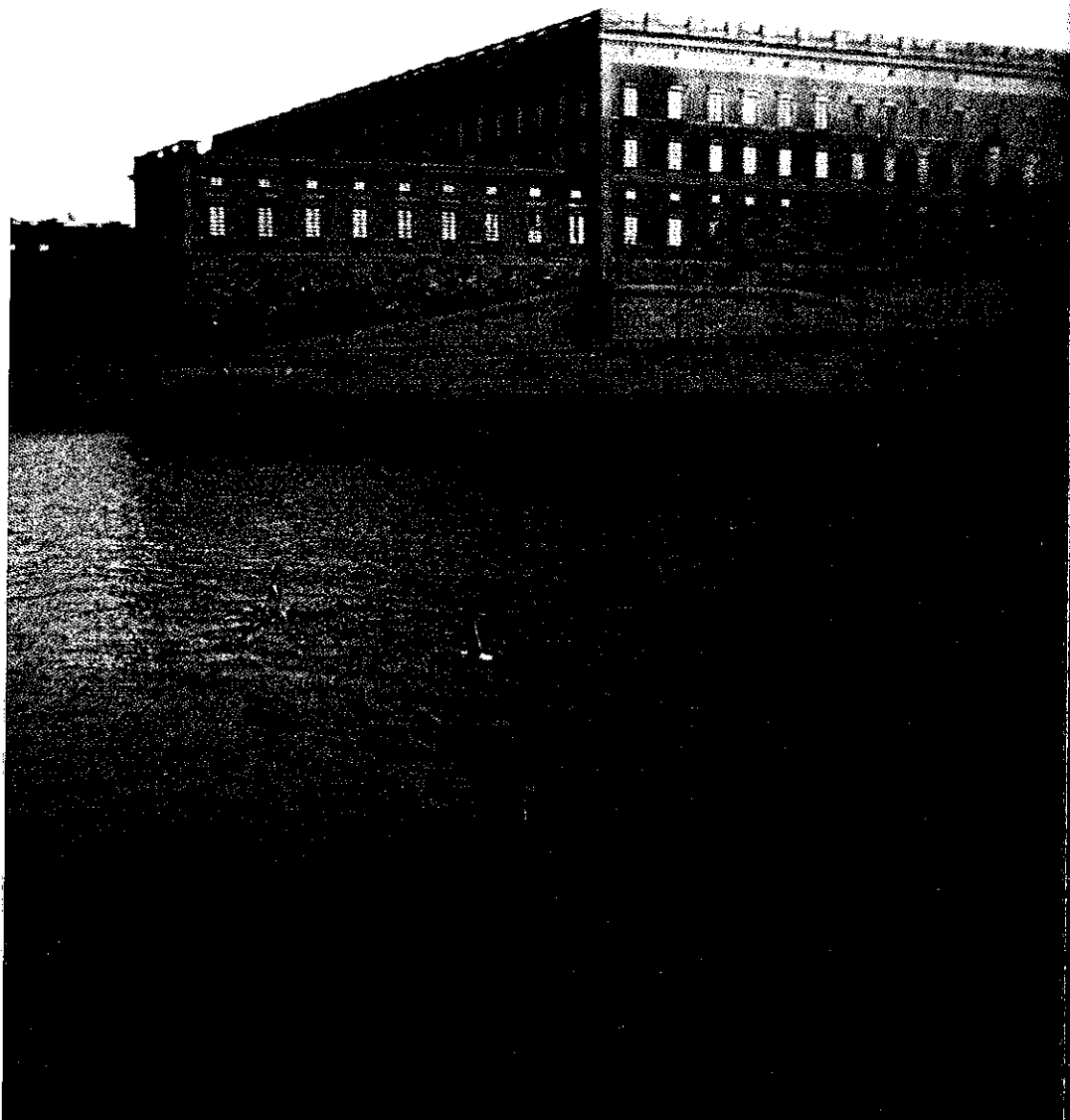

Cv:n för korister och musiker finns på www.vadstena-akademien.org

DROTTNING KRISTINA

av
Jacopo Foroni

Cristina di Svezia 1849

Musik Jacopo Foroni
Libretto Giovanni Carlo Casanova

Dirigent Tobias Ringborg
Musikalisk instudering Peter Berne
Idé och scenisk instudering Nils Spangenberg
Kostym och rekvisita Sofia Isaksson
Källkritisk edition Anders Wiklund

I ROLLERNA

Cristina/Drottning Kristina
Liine Carlsson, sopran
Maria Eufrosyne
Nina Saetherhaug, mezzosopran
Axel Oxenstierna
Kosma Ranuer, baryton (*gästsolist*)
Gabriele/Magnus Gabriel de la Gardie
Alexander Grove, tenor
Carlo Gustavo/Karl Gustav
Linus Börjesson, baryton

Erik Oxenstierna – Robert Lind, tenor
Arnold Messenius – Anton Ljungqvist, basbaryton
Johan Messenius – Fredrik Annmo, tenor
Skådespelerska – Iréne Lindh

KORISTER

Sopraner Sofie Asplund, Regina Fredriksson,
Freja Frisk, Jannicke Marmorin. **Altar** Katarina
Andersson, Cornelia Beskow, Marie-Louise
Granström, Johanna Rudström. **Tenorer** Fredrik
Annmo, Josef Hamber, Robert Lind, Jakob
Lundqvist. **Basar** Philip Björkqvist, Anton Högborg,
Anton Ljungqvist, Peter Strömberg.

ORKESTER

Violin I Alexander Robson, konsertmästare, David
Hovstadius, Sofia Johanson, Maria Knauss, Karin
Samuelsson. **Violin II** Lisa Lee, Karin Hessel, Elin
Paulsberg, Sofia Wänström. **Viola** Abigail Fenna,
Märta Eriksson, Sofia Lundström. **Cello** Ole
Eirik Ree, Pelle Hansen, Sabina Sandri Olsson.
Kontrabas Rolf Hoff Baltzersen, Michael Carlqvist.

Flöjt I Maria Åström. **Flöjt II** Hilda Fritzell.
Oboe I Karin Sahlén. **Oboe II** Catarina Forss.
Klarinett I Ionel Cristea. **Klarinett II** Fanny
Rehnberg. **Fagott I** Ivan Jurkovic. **Fagott II**
Annette Dixon. **Horn I** Susan Sabin. **Horn II**
Danilo Kadovic. **Trumpet I** Filip Draglund.
Trumpet II Martin Åsander. **Trombon** Daniel
Hedin, Mikael Rudolfsson. **Slagverk I** Mats Nilsson.
Slagverk II Mikael Nilsson. **Harpa** Marija Banic.

Körinstudering James Duddle
Repetitörer/pianister James Duddle, Eric Skarby
Ljusteknik Jimmy Ström
Kostymateljéansvarig Susanna Holmqvist
Kostymassistent Ellen Wiström
Scenmästare Jonn Holmqvist
Scenassistent Elma Smajic
Producent Terese Lindström, Birgitta Larsson,
Karin Lovelius
Produktionsassistent Emma Isaksson

Lästa texter av drottning Kristina, hämtade ur:
Silvermasken, Peter Englund,
Albert Bonniers Förlag, 2006
Kristina, brev och skrifter, (övers Cecilia Huldt)
Atlantis, Svenska Akademien, 2006.

Originalets instrumentation av bleckblås; 4 horn,
2 trumpet och 3 tromboner har reducerats till 2
horn, 2 trumpet och 2 tromboner av Anders Högstedt.

Inom ramen för *Drottning Kristina* samarbetar
Vadstena-Akademien med Länsmusikens i Kalmar
ensemble Camerata Nordica.

SR P2 direktsänder föreställningen den 4 augusti
kl 19.30.

**Föreställningens längd är ca 2 tim och 30 min
inkl en paus med servering. Numererade platser.
Av hänsyn till medverkande och publik samt av
upphovsrättsliga skäl är fotografering och ljud-
upptagning från salongen ej tillåten. Mobiltele-
foner skall vara avstängda under föreställningen.**

PERSONERNA

Kristina

Drottning av Sverige.

Maria Eufrosyne

*I hemlighet älskande
Magnus Gabriel de la Gardie.*

Axel Oxenstierna

Rikskansler.

Erik

Hans son.

Magnus Gabriel de la Gardie

Kristinas favorit och Marias älskare.

Karl Gustav

Sedermora Karl X.

Arnold Messenius

Kristinas hemliga fiende.

Johan

Hans son, Kristinas hemliga fiende.

HANDLINGEN

Akt 1

Scen 1, 2

Drottning Kristina och hennes hov samlas på Slottsbacken för att hylla Axel Oxenstierna och hans son Erik som återvänder hem efter att ha mäklat fred mellan Europas stater. De båda stiger i land och ärar drottningen som gjort freden möjlig. Som en storslagen gåva av tacksamhet skänker drottningen sin kusin Maria som brud till Erik. Men drottningens gunstling, Magnus Gabriel de la Gardie, och Maria förfäras eftersom de båda hemligen älskar varandra. Drottningens sammansvurna fiender med Arnold Messenius och hans son Johan i spetsen anar Magnus Gabriels känslor och ser i honom en möjlig lierad.

Scen 3

Magnus Gabriel och Maria har stämt möte i en undanskymd trädgård. Han vill att de ska fly men Maria, som värnar sin heder, föreslår i stället att de ska försöka beveka Kristina. Magnus Gabriel känner drottningens känslor och vet att hon aldrig skulle ge vika.

Scen 4

Kristina märker att Maria är olycklig och får henne att medge att hon fasar inför tanken på

det föreslagna äktenskapet. Kristina blir rasande och tvingar Maria att avslöja anledningen. Kristina förbannar Maria. Förblindad av svartsjuka dömer drottningen Magnus Gabriel till ett liv i evig försakelse.

Akt 2

Del 1: Scen 1, 2

Karl Gustav har just stigit i land på Kastellholmen. I sin hand har han ett brev i vilket det påstås att Kristina önskar hans undergång. De sammansvurna ber honom att ansluta sig till dem för att störta drottningen. Karl Gustav bestämmer sig för att blotta förrädarna genom att låtsas delaktig i komplotten mot hans älskade Kristina.

Scen 3

De sammansvurna samlas för att planera dådet. De avser att sätta eld på slottet, störta drottningen samt placera Karl Gustav på tronen.

PAUS

Akt 2

Del 2: Scen 1, 2, 3, 4

Kristina har förlorat Magnus Gabriel, mannen hon älskar, till sin kusin Maria. Hon äger hela världen men har inte en enda vän. Axel Oxenstierna, som vill få henne på bättre tankar, hyllar henne som den rättmätiga arvtagaren till den store Gustav Adolf. Hon avslöjar att hon

tänker abdikera och låta Karl Gustav efterträda henne. Axel Oxenstierna besvärjer henne att avstå från detta infall, men Kristina är oövertyglig. Utanför hörs larm och skrän. Hovdamerna rusar in och ropar att slottet står i lågor. Man hör de sammansvurnas röster blandas med ljud av vapen. Karl Gustav träder in och berättar att han lyckats avvärja nidingarna. Kristina befäller att de ska föras in. När hon ser Magnus Gabriel bland dem blir hon ursinnig och dömer dem alla till döden. Riksrådet kallas samman.

Akt 3

Scen 1, 2

I sitt privata gemak skriver Kristina på sitt eget eftermäle. Hon har insett världens fåfänglighet och som en vanlig kvinna vill hon nu i frid njuta Italiens paradisiska skönhet. När Karl Gustav kommer röjer hon sin plan. Han förbannar ödet som kommer att skilja dem ifrån varandra för evigt. Hon ber honom att glömma deras ungdomliga svärmeri.

Scen 3

Just när rådet dömt de sammansvurna till döden träder Kristina in i salen. Hon benådar förrädarna och kungör sin abdikation. Hon kröner själv Karl Gustav till Sveriges nye konung och hovet hedrar hennes ädelmod.

NÄR DEN ITALIENSKA 1800-TALS OPERAN KOM TILL SVERIGE

1849 är ett märkesår i svenskt musikliv. Då gör Jacopo Foroni entré i Sverige. Fast egentligen skulle han inte ha kommit. Italienaren Vincenzo Gallis operatrupp med dirigenten Paolo Sperati gjorde under åren 1847-48 en Skandinavien-turné som inleddes på Det Kongelige teater i Köpenhamn. I truppen ingick bl.a. barytonen Giovanni Carlo Casanova, sopranen Rosina Penco, tenorerna Ettore Caggiati och Francesco Ciaffei. Politiska händelser i form av ett uppror i Schleswig-Holstein tömde Köpenhamn på kungligheter och aristokrati, vilket ledde till att teatrarne också blev allt tommare. Truppen tog sig då över till Sverige och gav flera föreställningar i Malmö, Ystad, Kristianstad, Karlshamn och Karlskrona. Man spelade bl.a. Donizettis *Kärleksdrycken* och *Don Pasquale* med stor framgång.

Truppen anlände så småningom till Stockholm och installerade sig på Anders Lindbergs Mindre Teatern. Det italienska sällskapet fick en enorm framgång och dränerade Kungliga Teatern på dess publik. Operans ledning fann då för gott att inleda ett samarbete med italienarna som från oktober 1848 till april 1849 disponerade Operans scen. Men redan i slutet av november kom det till en brytning. Allehanda vredesutbrott från framför allt Casanova, men också hovkapellmästaren Johan Fredrik Berwalds inkompetens med den italienska repertoaren liksom hans osmidiga umgänge med italienarna, ledde till kollapsen. Gallis trupp återgick till Mindre Teatern i januari 1849 men då hade dirigenten Paolo Sperati redan lämnat truppen och Galli hade anställt en ung maestro: Jacopo Foroni. Denne kom från en betydande musiksläkt i Verona och hade tidigt gjort sig känd som en

skicklig och framstående dirigent och musiker. Hans första opera, *Margherita*, hade redan framförts på Teatro Re i Milano. Hans utbildning under fadern Domenico var inriktad mot centraleuropeisk musik med bl.a. Beethoven och Bach som förebilder, något som också lyser igenom i Foronis musik för scenen.

I Stockholm dirigerar Foroni en varierad repertoar ur den samtida italienska repertoaren som t.ex. Donizettis *Parisina*, *Linda di Chamonix*, *Lucretia Borgia*, *Lucia di Lammermoor*, Bellinis *Beatrice di Tenda*, Rossinis *Barberaren* och Verdis *I Lombardi*. Samtidigt skriver han också på en opera om drottning Kristina: *Cristina di Svezia*. Musiken tillägnas Oscar I och librettot hans moder änkedrottningen Désirée. Operan får sin urpremiär den 19 maj 1849. I publiken sitter bl.a. H. C. Andersen som entusiastiskt har beskrivit föreställningen i sin självbiografi.

Verket behandlar drottning Kristinas abdikation och beskriver händelseförloppet i fem bilder (*Kärlek-Äktenskap-Sammansvärjningen-Den flyktade drömmen-Tronavsägelsen*). I sann artonhundratalsanda är orsaken till abdikationen inte Kristinas övergång till katolicismen, utan kärlek: dels till Magnus Gabriel de la Gardie, vilken förbjuds gifta sig med sin älskade Maria Eufrosyne, dels till blivande kungen och kusinen Karl Gustav.

Foroni har ett starkt grepp om det musikdramatiska uttrycket i operan. Hans musik driver effektivt händelseförloppet framåt främst genom en melodisk uppfinning som är "catchy" i Verdis anda. Sanningen är att om Foroni valt sin fortsatta karriär i Italien hade Verdi fått en allvarlig konkurrent. Foronis instrumentationskonst röjer en influens från en mer centraleuropeisk orkesterklang än den

gångse italienska. Visserligen har han sina rötter i det tidiga 1800-talet men hans skapande visar en medvetenhet om den nya musik som växer fram i centraleuropa med tonsättare som Mendelssohn, Schumann och Liszt.

Cristina di Svezia skulle komma att framföras också i Italien: på Teatro Grande i Trieste 1850. För detta tillfälle omarbetade Foroni operan genom tillägg och förkortningar. Bland annat transponeras concertatort i första akterns introduktion från D till C-dur. Kärleksduetten mellan Maria och Magnus Gabriel är i Stockholmsversionen helt logisk då Kristina i numret innan förbjudit deras giftermål. Man får i denna duett en djupare belysning av Maria och Magnus Gabriel vilka annars är rätt undanskymda i operan. I Italienversionen fokuserar Foroni ytterligare på Kristina. Han använder den ursprungliga inledningen till kärleksduetten mellan Maria och Gabriel men därefter låter han Kristina göra en oväntad entré. Kristina avfärdar Maria som går sin väg och därefter följer en uppgörelse mellan Kristina och Magnus Gabriel, hennes tidigare älskare. Denna nya duett bygger dock på material från Stockholmsversionen men är mer flexibel och dramaturgiskt organisk. I Stockholmsversionen inleds akt tre med en stor duett mellan Kristina och Karl Gustav. Denna behåller Foroni för Italienversionen, men låter akten inledas med en magnifik aria för Karl Gustav. Arian är både reflekterande men också en ömsint kärleksförklaring till Kristina. Musiken är storslagen, men proportionerna i akten får en kraftig slagsida med två så massiva nummer i inledningen. Möjligen kan detta – och det för italienarna främmande temat om svunna händelser i ett avlägset nordiskt land – ha påverkat mottagandet för trots goda recensioner kom operan aldrig riktigt att slå an och försvann snabbt från repertoaren. Att drottning Kristina som historisk person ändå var välkänd

för italienarna hjälpte inte heller. I Vadstena uppförs i sommar Stockholmsversionen.

Foronis verksamhet i Stockholm blev desto mer framgångsrik. Han utnämns till hovkapellmästare 1849 och får en betydande ställning i det stockholmska musiklivet. Han låter framföra flera av Beethovens symfonier som *Eroican* 1851, liksom Schumanns symfonier 1853 (bl.a. nr.2 vilken är tillägnad Oscar I) och Mendelssohns *Eliab* 1854. Det första Wagnerverket blev ouvertüren till *Tannhäuser* 1856 och Foroni introducerade såväl den samtida italienska som franska repertoaren på Kungliga Teatern.

Alla samtida källor framhåller Foronis utåtriktade och charmerande väsen. Men han var uppenbarligen en krävande kapellmästare och tolererade inget hafsverk när det gällde instudering. Utan tvekan blev han en välbehövlig injektion i det svenska musiklivet och många var de förhoppningar som knöts till den unge italienaren. Han kom att skriva scenmusik (vilket ingick i hans uppdrag som kapellmästare) till både pjäser och tillfällighetsstycken. Han lärde sig snabbt svenska och hans brev till bl.a. vännen August Blanche är små miniatyurer av språkonst. Några månader före sin första och sista opera på svenska, *Advokaten Pathelin*, dör plötsligt Foroni i kolera 1858. Samtiden är bestört och den döde maestron hedras med ett imponerande gravmonument på Norra kyrkogården i Stockholm.

Professor Anders Wiklund

.....

Framförandet av Cristina di Svezia är ett resultat av Vadstena-Akademiens forskningsverksamhet som består av framtagning av verk ur europeiska arkiv, källkritisk edition, musikalisk analys, överföring till modern notskrift och instrumentation. Syftet är att levandegöra en del av vårt kulturhistoriska arv.

KRISTINA, MUSIKEN OCH TEATERN

Hösten 1652 ved en grupp unga musiker och sångare ut genom Roms, Florens och Genuas stadsportar. De anträdde en resa som skulle föra dem ända upp till vad deras uppdragsgivare tyckte borde kallas för Ultima Thule. I november inträffade de i Stockholm och på slottet Tre Kronor.

Drottning Kristina hade kallat dem, trött på den musik som under Andreas Dübens ledning spelades av det tyskdominerade hovkapellet hon ärvt av Gustav II Adolf och Maria Eleonora. Visserligen uppskattade hon fortfarande de franska musiker och sångare som importerats för att framföra balettmusik och ackompanjera maskspel och teaterstycken. Men nu ville Kristina, som redan längtade söderut, höra sång i italiensk stil i sin "La grande salle des machines". Den hade redan 1646 inträttats i ett av Tre Kronors.

Så var också flertalet i den italienska truppen sångare, de flesta av dem antagligen kastrater. Mest namnkunnig i svensk musikhistoria var den 21-årige Vincenzo Albrici. I truppen ingick också kastratsångarna Domenico och Niccolò Melani. Deras båda yngre bröder, Alessandro och Jacopo, verkade senare som tonsättare hemma i Rom. Alessandros Don Juan-opera *L'empio punito* och Jacopos *Girello* har Vadstena-Akademiens framfört i just det slott som Domenico och Niccolò sjöng i för Kristina för drygt 350 år sedan. I augusti 1653 då pesten rasade i huvudstaden följde den italienska truppen med Kristina till Vadstena slott, och självklart underhölls då drottningen av sin italienska operatrupp i dess salar. Historiens vingslag susar...

Kristina, som senare i Rom städslade Alessandro Scarlatti som sin "maestro di capella", drev teatrar och iscensatte operaspektakel, var en passionerad musik- och teaterälskare redan under sin svenska tid. En passion som kanske

inte riktigt har fått den plats den har förtjänat i svenska historikers Kristinastudier, och de är många.

Men varför inte leka med tanken att lusten till scenen kan ha spelat roll för längtan bort? Längtan efter teatrala spektakel av större dimensioner än de som gick att ordna i 1600-talets Stockholm? En stad som för övrigt dåför tiden lär ha lockat till sig åtskilliga teatersällskap som spelade också för vanligt folk. Det är i alla fall lätt att, i sällskap med historikern och författaren Peter Englund i hans kortbiografi *Silvermasken*, hävda att Kristina var en stor kulturpolitiker. Och att hon, med sin passion för skådespel i alla dess former, stod fadder vid den svenska teaterns dop.

Kristina avsvor sig tronen i juni 1654 och lämnade snabbt Sverige, vilket även hennes italienska operatrupp gjorde. Hon hann förresten nätt och jämt sätta bo i Rom förrän hon blev huvudpersonen i ett drama för scenen. Redan två år efter hennes abdikation skrev den spanske dramatikern Pedro Calderón de la Barca, författaren till *La vida es sueño*, en enaktare om Kristinas konversion. 1658 kom ytterligare en Kristinainspirerad pjäs ur hans hand. Redan i mitten av 1660-talet bearbetades denna treaktare till ett operalibretto. 1703 var det dags för nästa opera baserad på Calderóns treaktare: *L'odio e l'amore* av den extremt produktive venetianske operakompositören Carl Francesco Pollaro.

Nästan hundra år efter hennes död gick ridån upp för det första svenska skådespelet om Kristina. Gustav III hade skissat och Johan Henrik Kellgren format alexandriner till apoteosen *Kristina*, som hade premiär på Gripsholms slottsteater 1785. Jacopo Foroni, som hade påbörjat operan *Cristina di Svezia* innan han anlände till Stockholm mot 1840-talets slut, var inte den

ende att vid den tiden drabbas av Kristinafeber. 1848 skrev tidigare löjtnanten Carl Fredrik Ridderstad pjäsen *Kristina i Italien*, inte särskilt uppskattad av samtiden. Tre år senare kom Jeanette Granberg-Stjernströms *Drottning Christina – romantiskt-historiskt skådespel i fem akter*. 1864 skrevs *Amarantherorden* av Oscar Wijkander, intendent vid Dramatiska teatern. Han var illa omtyckt av August Strindberg vars *Kristina* från 1903 är den mest spelade av de äldre svenska Kristinapjäserna (och sätts upp av Dramaten spelåret 2007/2008).

244 år efter sin död gick så Kristina in i filmen. *Queen Christina* med den skönt androgyna Greta Garbo i musketörhatt och långbyxor i en av sina queeraste roller hade premiär 1933. Precis som i Foronis opera är köttslig kärlek här anledningen till abdikationen. Metro Goldwyn Meyer ville ju ha en mer "färgstark och utmanande" historia än den som fanns i Salka Viertel's mer historiskt korrekta ursprungsmanus. Trots att Kristina efter blott ett par timmars bekantskap hoppar i säng med en diplomat och har andra egendomligheter för sig, är manu-

kriptet inte alldeles ointelligent. Garbo, som skämdes så för filmens ohistoriska framställning, hade själv utfört research. Det är kanske hennes förtjänst att filmens Kristina nämner att Pedro Calderón de la Barca "skriver pjäser så snabbt".

Även Liv Ullmann har spelat Kristina på film. I den kolorerade *The Abdication* från 1977 handlar allt om Kristinas relation med kardinal Azzolino. Man rider hästar, lider kärlekskval och irrar omkring i vatikanska arkader.

Det skulle även ha producerats en svensk Kristinafilm på 1960-talet men projektet blåstes av på grund av penningbrist. Lars Forssell omvandlade istället sitt manus till pjäsen *Christina Alexandra*, som hade urpremiär på Stockholms stadsteater 1968. Många turer senare hade pjäsen omarbetats till ett libretto som Hans Gefors tonsatte. Han vävde bland annat in ett stycke ur baletten *Freds-Aft*, som med text av Georg Stiernhielm hade uppförts på Tre Kronor 1649. I *Christina*, som hade urpremiär 1986, skrev Gefors också in musik ur den *Fadher Wår* som Vincenzo Albrici tonsatte under sin tid som ledare för Kristinas italienska operatrupp i Stockholm.

MEDVERKANDE I DROTTNING KRISTINA

Utförligare cv:n finns på www.vadstena-akademien.org
Där hittar du också cv:n för korister och musiker.

DROTTNING KRISTINA/LINE CARLSSON

Sopran. Född 1976 i Göteborg. Utbildad vid Operastudion i Göteborg, Musikhögskolan i Malmö och Operahögskolan i Stockholm. Debuterade 2005 på Kungliga Operan i Börtz *Svall*, även på turné till NorrlandsOperan och Folkoperan. Medverkar i Börtz opera om Magnus Gabriel de la Gardie på Läckö 2008. Praktik på Kungliga Operan 2003-04 som Esmeralda i *Brudköpet*. I våras 1:a Blomsterflickan i *Parsifal* på GöteborgsOperan. Ofta engagerad i konsertsammanhang, bl.a. turné till Finland och Italien med Jorma Panula och har sjungit Rosalinda i en konsertversion av *Läderlappen* under ledning av Stefan Solyom. Kungliga Musikaliska Akademiens stipendium flera år i rad samt bl.a. Konstnäraringens samt Lasse Lönndahls resestipendium.

MARIA EUFROSYNE/NINA SAETHERHAUG

Mezzosopran. Född 1981 i Trondheim. Utbildad vid Norska Musikhögskolan för Barbro Marklund och Håkan Hagegård. Studerar första året vid Operahögskolan i Stockholm. Solist i bl.a. Bachs *Juloratoriet*, Pergolesis *Stabat Mater*, Vivaldis *Gloria* och Faurés och Duruffés *Requiem*. I höstas solist med Cecilia-föreningens kör och orkester i Oslo i bl.a. Mozarts *Credomässa* och *Vesper*. Operaroller inkluderar Rakel på Steinvikholmen, 2:a damen i NMH:s uppsättning av *Trollfjötten* och Melantho i Monteverdis *Il ritorno d'Ulisse in patria* vid Oslo Kammermusikkfestival. Uruppförde Nina Magne Hegdahls *Fragmentarium* för sång och piano under NMH:s Vinterlyd Festival 2005. En av solisterna vid Griegfestivalen i Oslo förra sommaren. (Foto: Stein Skjærvold)

AXEL OXENSTIERNA/KOSMA RANUER

Baryton (gästsolist). Examen från Operahögskolan i Stockholm 2003. Under studietiden debuterade han på Kungliga Operan som Ceprano i *Rigoletto*. Framträdanden på Malmö Opera och Musikteater har innefattat Monterone i *Rigoletto*, Mandarinen i *Turandot*, vaktens i Schnittkes *Livet med en idiot* och Wagner i *Faust*. Han har sjungit Masetto i *Don Giovanni* vid Värmlandsoperan, medverkat i *Manon Lescaut* vid Kungliga Operan och sjungit titelrollen i *Mefistofeles* med Södertäljeoperan. Under säsongen 2007/2008 sjunger han rollen som Barnaba i Södertäljeoperans *La Gioconda* med föreställningar i Järna, Stockholm, Uppsala, Nyköping och Västerås, samt medverkar i Mats Larsson Gothes nyskrivna opera *Poet and Prophetess* vid NorrlandsOperan. (Foto: Anders Mattsson)

MAGNUS GABRIEL DE LA GARDIE/ALEXANDER GROVE

Tenor. Utbildad vid RNCM i Manchester. Korist vid St Paul's Cathedral, London. Studier för Colin Iveson och bl.a. Nicolai Gedda, Sten Sjöstedt och Susanna Rigacci. Har framträtt i över trettioåttio roller som t.ex. Don Ramiro i *La Cenerentola*, Peter Quint i *Turn of the Screw* och Bajazet i *Tamerlano*. Han har turnerat i bl.a. Brasilien, USA, Frankrike, Spanien, Storbritannien, Holland, Japan, Italien, Grekland, Kroatien, Malta och Turkiet och har varit solist med dirigenter såsom Solti, Nagano, Willcocks, Halsey och Downes. Framträder under 2007 i bl.a. Royal Albert Hall och The O2 Millennium Dome och ses i roller som bl.a. Pedrillo i *Enleveringen* och Alfred i *Läderlappen* vid Scottish Opera. (Foto: Stephanie De Leng)

KARL GUSTAV/LINUS BÖRJESSON

Baryton. Född och uppvuxen i Göteborg. Utbildad på Vadstena Folkhögskolas musiklinje, Operastudio '67 och Operahögskolan i Stockholm. I sin repertoar har han roller som t.ex. Onegin i *Eugen Onegin*, Don Giovanni i *Don Giovanni* och Amfortas i *Parsifal*. Har medverkat vid diverse olika konsertsammanhang, t.ex. med Radiosymfonikerna i Berwaldhallen. Sjöng i höstas Marullo och greve Ceprano i Folkoperans *Rigoletto* och nyligen sjöng han Elviro i Händels *Xerxes* på Drottningholms Slottsteater. Medverkade som korist i *Sirändernas svall* vid Vadstena-Akademien 2001. (Foto: Viktoria Börjesson)

ERIK OXENSTIERNA/ROBERT LIND

Tenor. Född och uppvuxen i Pajala, numera bosatt i Stockholm där han precis avslutat sina gymnasiestudier på Nordiska Musikgymnasiet. Till hösten påbörjar han studier på Kulturama i Stockholm. Har sedan barnsben medverkat i amatörteateruppsättningar i sin hembygd, men på senare tid även i olika professionella uppsättningar på t.ex. Norrbottensteatern och Dramaten. Senast aktuell i musikalen *Erkki & Laura* där han hade en av titelrollerna. Deltog i en masterclass på Mozarteum i Salzburg 2006 där han sjöng upp för professor Kurt Widmer. Är också medlem i Gustaf Sjökvists Kammarkör. (Foto: Jan Erik Lind)

ARNOLD MESSENIUS/ANTON LJUNGVIST

Basbaryton. Född och uppvuxen i Göteborg. Utbildad vid Hvitfeldtska musikgymnasiet där han jobbat mycket med storband, mindre ensembler samt med symfoniorkester. Började vid åtta års ålder sjunga i Göteborgs gosskör. Har under senare år samarbetat med Göteborgs Musikkår och skall i augusti åka på turné med dem till Wismars svenska vecka i Tyskland för ett flertal konserter. Anton påbörjar till hösten sitt andra år på Vadstena folkhögskolas sånglinje där han sjunger för Anders Düring. (Foto: Henrik Sjöstrand)

JOHAN MESSENIUS/FREDRIK ANNMO

Tenor. Född i Stockholm, uppvuxen i Västerås. Har studerat vid Birkagårdens folkhögskola och Musikkonservatoriet i Falun. Under studierna har han bl.a. sjungit rollerna Mengone i Haydns *Apotekaren*, Magistern i Lidholms *Ett Drömspel* och Don José i *Carmen*. Även oratorie- och konsertsångare. Under 2006 arbetade han bl.a. som extrakorist i Kungliga Operans uppsättning av *På Sicilien/Pajazzo* och under våren 2007 vikarierade han i Radiokören. Hösten 2007 påbörjar Fredrik sångstudier vid Royal College of Music i London. Stipendier bl.a. Orphei Drängars sångstipendium och Ivar Hedenblads stipendium.

IRÉNE LINDH

Skådespelerska. Dramatens elevskola 1964-67. Otaliga roller på Dramaten i verk av bl.a. Shakespeare, Molière, Tjechov, Feydeau, Strindberg, Pinter, Kristina Lugn och Lars Norén. Har på scen och i TV samarbetat med regissörer som Alf Sjöberg, Ingmar Bergman, Erland Josephson, Gunnel Lindblom, Lars Norén, Bo Widerberg, Robert Lepage, Christian Tomner m.fl. Som sångerska har hon bl.a. givit ut en inspelning med C.J.L. Almqvists *Songes* som hon även framförde i Shakespeares *Vintersagan* 1994 (regi Ingmar Bergman). Sågs senast i Mats Eks uppsättning av *Ett Drömspel* på Dramaten. O'Neillstipendiet 2004 och Litteris et artibus 2005. (Foto: Bengt Wanselius)

PRODUKTIONSTEAM

TOBIAS RINGBORG

Dirigent. Född 1973. Solistdiplom vid Kungliga Musikhögskolan, violinstudier vid The Juilliard School i New York. Solistpriset 1994. Vann *De svenska orkestrarnas dirigenttävling* 2000. Har dirigerat bl.a. *Don Giovanni*, *Ariadne auf Naxos* och *Otello* vid Malmö Opera och Musikteater, *Tosca*, *Manon Lescaut*, *Eugen Onegin*, *Trollflöjten*, *Don Carlos* och uruppförandet av Unander-Scharins *Lovanga*, *Masarin* och *Dartanjang* vid Kungliga Operan samt *Tuvandot* vid NorrlandsOperan (även sänd i SVT). Solist och dirigent med English Chamber Orchestra. Musikalisk ledare för *Così fan tutte* på Värmlandsoperan. Även verksam som violinsolist och kammarmusiker. F.n. bl.a. dirigentengagemang med Själlands, Aarhus och Helsingborgs Symfoniorkestrar och till våren 2008 Gounods *Faust* på Den Jyske Opera. (Foto: Alexander Kenney)

NILS SPANGENBERG

Idé och scenisk instudering. Studier vid Musikhögskolans sångsolistlinje och Teater- och operahögskolan i Göteborg. 1981-88 verksam som sångare, producent, regiassistent och regissör vid dåvarande Stora Teatern i Göteborg. Har regisserat flera operor för Vadstena-Akademien samt arbetat vid Kungliga Operan, Drottningholms Slottsteater, NorrlandsOperan, Confidencen, Musikteatern i Värmland, SVT, Musik i Väst, Skansens sommaropera m.m. Frilansande regissör samt lärare på Operahögskolan i Stockholm sedan 1989. Har fört flera nyskrivna verk till uruppförande, bl.a. Unander-Scharins *Tokfursten* där han även var delaktig i librettot. Creative designer för Nobelbanketten i Blå hallen 1995 och 1996. Konstnärlig ledare vid Vadstena-Akademien sedan sept. 2001.

PETER BERNE

Musikalisk instudering och seminarium. Studier vid Mozarteum i Salzburg samt för Kurt Overhoff och Luigi Ricci. Tidigare verksam som dirigent vid flera europeiska operahus. De senaste 20 åren huvudsakligen verksam som pedagog. Chef för musikerna vid Wiener Staatsoper 1991-93, där han ansvarade för Wagner/Strauss-repertoaren. Verksam som lärare och gästprofessor vid lärosäten och operahus i bl.a. Salzburg, Köpenhamn, Helsingfors, London, Berlin, Stockholm, St. Petersburg och Paris. Grundare av det internationella centret för operastudier i Kirchbach, Österrike. Har skrivit *Apocalypse – Weltuntergang und Welterneuerung in Wagner's 'Ring' – Eine Werkeinführung für das dritte Jahrtausend* 2006 och utkommer till hösten med *Belcanto – Historical Performance Practice in Italian Opera*.

JAMES DUDDLE

Körinstudering/pianist/repetitör. Född 1980 i Norwich, England. Studier vid Royal College of Music i London. Piano för John Barstow, orgel för Margaret Phillips och orkesterdirigering för Neil Thomson. Ett år som repetitörstudent vid Operahögskolan i Stockholm. Engagemang som repetitör i Vadstena-Akademiens *Ärret*, *Fedra* på Folkoperan och *La capricciosa corretta* på Drottningholms Slottsteater samt som cembalist och repetitör i Vadstena-Akademiens *Ödets lotter* 2005.

ERIC SKARBY

Pianist/repetitör. Verksam som kammarmusiker och solist. Har bl.a varit engagerad på Kungliga Operan, Drottningholms Slottsteater, av Radiokören, samt vid Benny Anderssons och Björn Ulvaeus musikaluppsättningar på Cirkus. Flitigt anlitad kammarmusiker och har medverkat vid ett antal inspelningar för Sveriges Radio, ett flertal skivinspelningar samt givit konserter i Sverige, Finland, Norge och i Baltikum. Som solist har han bl.a. framträtt i ett flertal verk av Per Lundkvist – bl.a. dennes båda pianokonserter. Eric har också medverkat i uppsättningarna av pjäsen *Masterclass* som pianisten när den spelats på Dramaten och Confidencen. Repetitör vid Vadstena-Akademien i ett antal produktioner, senast Unander-Scharins *Byrgitta* 2003. (Foto: Konny Domnauer)

DE ADERTON 18

Sponsorgruppen De Aderton bildades i slutet av 1990-talet på initiativ av SAAB och Östgöta Enskilda Bank. Redan år 2000 vann De Aderton Föreningen Kultur och näringslivs tävling om bästa kultursponsring. Namnet De Aderton alluderar på Svenska Akademien och dess arton ledamöter, men syftar snarare på Akademi-ledamöternas långsiktiga engagemang (Svenska Akademiens medlemmar sitter på livstid) än på deras antal. Som medlem i De Aderton ingår man i ett nätverk av östgötska företag som alla stöder Vadstena-Akademiens verksamhet. Och det är ett vinnande koncept! De Aderton samlar människor som är aktiva i vitt skilda verksamheter. Det informella nätverket ger dessutom företagen möjligheter till samarbeten och idéutbyten. Medlemsföretagen arrangerar till exempel egna sammankomster – där Vadstena-Akademien ofta bistår med inslag av musikdramatik – där det företag som står värd får möjlighet att visa sin verksamhet.

Tack vare sitt engagemang bidrar De Aderton till att sångare och musiker, samt andra yrkesutövare inom operavärlden, får möjlighet att fördjupa sig i och utveckla sin respektive konstart vid Akademien. Sponsorskapet innebär dessutom att företagen bjuds in till sommarens operaföreställningar i Vadstena. I samband med besöket finns möjlighet att möta de medverkande bakom scenen – och det kanske är här behållningen av sponsorskapet kan ses allra tydligast. Dessa möten är berikande såväl för företagen som för Akademiens medverkande.

MEDLEMMAR SOM INGÅR I DE ADERTON:

- SAAB
- Östgöta Enskilda Bank
- Östgöta Brandstodsbolag
- Audio To Me
- BT Europe
- Delphi & co
- EWAB Engineering
- Hallbeck Consulting
- Innova Kontorsutveckling /Carl Lamm Partner
- KPMG
- Lawson
- MediaVault
- Orstadius
- Pensionat Solgården
- Specialfastigheter Sverige
- Vadstena Klosterhotel

I OPERAKONSTENS GRÄNSLAND

Sedan starten 1964 har Vadstena-Akademien samlat på sig unik dokumentation från de föreställningar som satts upp, men tidens tand har gått hårt åt materialet – noter försvinner i oorganiserade arkiv, rullband och kassetter äts upp, pressklipp gulnar och malen festar på kostymer i mörka vindsförråd. För att säkerställa att de verk som spelats vid Vadstena-Akademien inte faller i glömska än en gång har det de senaste åren pågått ett intensivt arbete med att iordningställa och katalogisera materialet så att det kan få nytt liv genom nya uppsättningar vid andra operahus runt om i världen, genom att sjungas och studeras av unga sångare och musiker eller kanske "bara" genom att en operaälskare avnjuter en gammal inspelning.

Under åren har närmare nittio musikdramatiska uppsättningar uppförts i Vadstena och gästspelat på andra svenska scener och utomlands. Många av dem är okända äldre operor – musikarkeologiska fynd som aldrig tidigare spelats i vår tid. Ofta framförs dessa verk på tidstroga instrument, ett sätt att levandegöra operahistorien. Parallellt består Vadstena-Akademiens repertoar till stor del av beställningsverk – angelägen modern musikdramatik. Vadstena-Akademien är i dag Sveriges främsta beställare av ny, svensk opera. Bland övriga uppsättningar märks bland annat jämförandestudier – sammanställningar av flera kompositörers musik i samma uppsättning eller olika operor som binds samman av ett gemensamt tema. Även i arbetet med nyskrivna verk finns en aspekt av musikhistoria. I Vadstena arbetar tonsättarna som man gjorde förr, d.v.s. deltar i

provsjungningarna, skriver för de sångare som ska medverka och arbetar i nära dialog med sångare, regissör och produktionsteam. Att skriva libretto och komponera ny musik till en helaftonsopera är en process som pågår under två till tre år.

Operaarkeologer

Under åren har tre forskare och musiker varit knutna till Vadstena-Akademien som en slags operaarkeologer. Forskningsarbetet inleddes 1970 av fil. dr. Åke Sällström och kapellmästaren fil. dr. h.c. Arnold Östman (konstnärlig ledare 1969-1981) som tog fram elva verk. Därefter har professor Anders Wiklund (konstnärlig ledare 1992-2000) tagit fram över 40 glömda pärlor. En av dem är Jacopo Foronis *Cristina di Svezia* som spelas i sommar (han skriver själv en text om operan på s. 32). Anders Wiklund är i dag en av världens främsta inom sitt område och hans källkritiska editioner har resulterat i uppsättningar på många festivaler och operahus i Sverige, övriga Europa och USA. – Med Wagner under sent 1800-tal upphör massproducerandet av operor och de blir konstverk i stället. Tidigare var operaskapandet lite av ett blankettutformande där librettot gav en given form och man fyllde på med arior här och var. När 1900-talet skapade en kanon försvann mängden. Återstod gjorde den handfull operor som drar publik och spelas om och om igen, säger han.

Det är i den uppsjö operor som näst intill skrevs på löpande band som moderna operaforskare kan vaska fram guldkorn som konkurrerats ut av *Figaros bröllop* och *Rigoletto*.

I arbetet med att belysa de delar av operahistorien som ligger utanför kanon spåras verken via källor som bibliotekskataloger, periodika och litteratur vid bibliotek och arkiv i bland annat Italien, Frankrike, Tyskland och Sverige. Därefter tas de fram i form av microfilm/CD-rom för att genomgå en musikalisk och historisk analys. För att tillgängliggöra ett gammalt manuskript måste forskaren värdera de övriga källor av verket som finns och väga dem mot varandra. När forskaren sammanställer en så kallad källkritisk edition kan han använda sig av tre typer av manuskript; autograf (tonsättarens eget originalmanuskript), kopior (handskrivna kopior som kan vara gjorda till andra föreställningar och förändrade, men det kan också handla om exemplar som reviderats av tonsättaren) och tryck. Alla källor måste utvärderas och vägas mot

varandra – varför stämmer de inte överens, hur förhåller de sig till varandra och upphovsmannen? Först efter att man har tagit ställning i dessa frågor kommer slutklämmen – att göra ett partitur musiker kan använda i dag.

– Oftast vet man att verken finns. Att man enbart snubblar över ett okänt manuskript är en raritet, säger Anders Wiklund.

Tonsättaren Jacopo Foroni bakom årets Kristina-opera var till exempel en känd figur i svenskt musikliv under 1800-talet. Han var ett stort namn i Italien när han kom till Sverige och blev gunstling vid hovet samt hovkapellmästare efter att ha tillägnat operan till Oscar I. Anders Wiklund blev nyfiken på musiken och hittade en kopia av operan i Statens Musiksamlingar i Stockholm redan under 1980-talet, men eftersom den kräver en orkester som

är för stor för spelplatserna i Vadstena sattes den aldrig upp sceniskt men nu görs den i en konsertant version.

Tack vare Anders Wiklund, Arnold Östman och Åke Sällström har det skapats en svensk forskningsnisch av internationellt intresse där tonsättare i gränslandet mellan olika epoker förs fram. I stället för Monteverdi presenterar Vadstena-Akademien Paolo Quagliati, Antonio Maria Abbatini, Francesco Provenzale och Alessandro Stradella (1600-tal), i stället för Mozart hans samtida, lika uppskattade Domenico Cimarosa, Karl Ditters von Dittersdorf och Johann Friedrich Reichardt (1700-tal) och i stället för Verdi till exempel den svenske Ivar Hallström eller Jacopo Foroni (1800-tal).

Anders Wiklunds egna favoriter är Cimarosas *Den gifte stackar'n* (1987), Ivar Hallströms *Hertig Magnus och sjöjungfrun* (i den lilla orkesterbesättningen som gavs på Vadstena slott 1988 och 2000) och *Liten Karin* (1997), Reichardts *Andarnas ö* (1992) och Donizetts *Det lyckamma sveket* (1995). Just *Den gifte stackar'n* är Vadstena-Akademiens mest utlånade opera och ges just nu i Fävikens i Åre samt spelades på Operahögskolan i Göteborg 2005.

Det bästa med RJ-projektet tycker han är att Vadstena-Akademiens notbibliotek har katalogiserats och nu äntligen kan användas. – Äntligen kan folk som känt till verksamheten och undrat vart materialet tagit vägen, hitta det.

Operamuseum på nätet

Under de senaste åren har Vadstena-Akademien arbetat för att bevara och tillgängliggöra Vadstena-Akademiens samlingar. Med hjälp av finansiering från Riksbankens Jubileumsfond och Access-medel från Kulturrådet kommer materialet att bli tillgängligt för operabranschen och en intresserad allmänhet.

Inom kort lanseras en databas som är tillgänglig och sökbar via internet. Databasen utgår från varje uppförd föreställning och innehåller text, bild, film- och ljudfiler. Här kommer man att kunna söka på alla verk som producerats av Vadstena-Akademien sedan starten 1964. Förutom uppgifter om notmaterial och libretto kommer man även att kunna hitta uppgifter om sångare och material kring föreställningarna som till exempel kostymskisser. Databasen översätts också till engelska. I takt med den digitala utvecklingen kommer mer och mer material från föreställningarna att finnas tillgängligt. Målet är ett interaktivt operamuseum på internet.

CD-box med 40 operasomrar i Vadstena

En betydande donation från Riksbankens Jubileumsfond har också gjort det möjligt för Vadstena-Akademien att säkra och tillgängliggöra klingande forskningsresultat från verksamheten. Även Malin Wahlstrands fond har bidragit till projektet. Från tidigare dokumentationsinspelningar har fil. dr. Carl Gunnar Åhlén sammanställt musikaliskt material från över 80 föreställningar till en CD-box med 4 CD-skivor som presenterar Vadstena-Akademiens unika repertoar. Boxen har producerats och ges ut av skivbolaget dB Productions. En medföljande booklet innehåller bilder och information om föreställningarna och på ljudspåret trängs framtida stjärnor med i dag etablerade storheter som Ann Sofie von Otter, Carl Johan "Loa" Falkman och Nina Stemme.

.....
Initiativtagare till projektet som pågått mellan åren 2003-2007, är Margot Lande som också varit projektledare.
.....

VADSTENA
ACADEMY

Forty Summers of
OPERA
under fyrtio somrar

Helena Döse
Malena Ernman
Hillevi Martinpelto
Mikael Samuelson
Thomas Sunnegårdh
MariAnne Häggander
Anne Sofie von Otter
Carl Johan Falkman
Britt Marie Aruhn
Stefan Dahlberg
Torbjörn Lillieqvist
Nina Stemme
Lena Nordin

and many other great voices

CD-boxen med unika live-inspelningar från de första 40 årens operaskapande vid Vadstena-Akademien släpps till försäljning den 26 september. Mer information om försäljningsställen, priser etc. kommer att finnas på Vadstena-Akademiens hemsida www.vadstena-akademien.org Skivan är producerad av dB Productions. www.db-productions.se

TACK TILL ALLA SOM LÅTER VISIONER BLI VERKLIGHET

OFFENTLIGA ANSLAGSGIVARE

Statens kulturråd samt Östsam/Östergötlands läns landsting och Vadstena kommun.

FONDER OCH STIPENDIEGIVARE

Stiftelsen Framtidens kultur, Riksbankens Jubileumsfond, The Barbro Osher Pro Suecia Foundation, Japan Foundation, Helge Ax:son Johnsons stiftelse, Vadstena-Akademiens Vänner, Märta-Christina och Magnus Vahlquist, Ingrid och Magnus Allanders stipendiefond, Kungl. Patriotiska Sällskapet, Gerhard Bona, Ingrid Maria Rappes fond, Familjen Leffler, Rolf Gunnarsson, Inge-Britt Gustafson.

DE ADERTON

TACK OCKSÅ TILL

Barbro Hellsing på Dramaten, Kalle Zalavary på Östgötateatern, Korpen Vadstena, Kungliga Operans snickeri, Kungliga Musikhögskolan, Operahögskolan, Per Rydberg, Shakespeare på Gräsgården, Statens fastighetsverk, Stim, Vadstena-Akademiens Vänner, Vadstena kulturcentrum, Vadstena turistbyrå, Ögontröst och alla våra samarbetspartners.

VADSTENA-AKADEMIENS PERSONAL

Konstnärlig ledare

Nils Spangenberg.

VD

Stina Westerberg.

Producent

Terese Lindström.

Producent/PR och information

Annica Sandh.

Projektledare

Margot Lande.

Kostymateljéchef

Susanna Holmqvist.

Lokal- och materielansvarig i Vadstena

Ylva Axén.

PROJEKTANSTÄLLD PERSONAL

Anders Wiklund, **forskningsledare.**

Karin Lovelius, Birgitta Larsson, **producenter.**

Jonatan Svärd, **arkivarie.**

Douglas Netzel, **biljettansvarig.**

SOMMARKANSLI

Frida Gustafsson, Siri Wassrin, **kansli-föreståndare.** Cilla Jordunger, **marknads-assistent.** Emma Isaksson, **produktions-assistent, publikvärd.** Julius Jonzon, **publikvärd.** Lena Norberg, **soppkök.** Stavros Tsigrimanis, Daniel R Andersson, **vaktmästare.** Staffan Sjöstrand, **instrumentansvarig.** Rebecca Axén, **städning.**

VADSTENA-AKADEMIENS STYRELSE

Thord Söderlund (ordförande), Anders Agnemar, B Tommy Andersson, Britt Marie Aruhn, Ulf Eirevik, Sven-Eric Hallbeck, Lars Jagerfelt, Mille Millnert, Carl Gustaf Mörner, Göran Söderström, Magnus Vahlquist, Björn Eriksson (adjungerad).

VADSTENA-AKADEMIENS

KONSTNÄRLIGA RÅD

Stina Ancker, B Tommy Andersson, Susanne Rydén, Ann Wallström och Nils Spangenberg. Stina Westerberg (adjungerad).

SAUL 14 - 30 JULI

G. F. Händels dramatiskt vackra verk *Saul* från 1739 uppförs på engelska i regi av Elisabeth Linton. Fem solister och en kör om 16 sångare gestaltar detta originella verk med gripande dramatiska rollporträtt. Tjugo musiker på tidstroga instrument ger under ledning av Olof Boman klang åt Händels rika och klangfulla komposition.

Vadstena slott 14, 16, 17, 20, 21, 23, 24, 26, 27, 29 (kl 16), 30 juli kl 19.

Radiosändning i P2 28 juli kl 19.30.

DROTTNING KRISTINA 4 - 8 AUG

År 1849 komponerade italienaren Jacopo Foroni bel canto-operan *Cristina di Svezia* – en opera om Drottning Kristina och abdikeringen. Här framförs den i en annorlunda form där Kristina själv får kommentera eftervärldens syn på henne. Dirigent Tobias Ringborg. Ett samarbete med Camerata Nordica. Sju solister, kör samt 34 musiker. Framförs på italienska och svenska.

Vadstena slott 4 (kl 19.30), 5, 7, 8 aug kl 19.

SR P2 direktsänder Drottning Kristina den 4 aug, föreställningen börjar då kl 19.30.

KONSERTER, SEMINARIER M.M.

Gamla teaterns dag.

Öppet hus med guidade visningar.

7 juli kl 12-15.

Sommarkonsert i hamnparken.

Traditionsenlig gratis utomhuskonsert där sommarens solister sjunger egna favoriter ur opera- operett- och musikalrepertoaren.

7 juli kl 15.

Barockkonsert på Vadstena Gamla teater.

Barockmusik med orkestern från *Saul*. Dirigent

Olof Boman. Solister Carl Ackerfeldt, baryton, Elisabeth Meyer, sopran, Frida Jansson, sopran samt Pontus Langendorf, slagverk.
25 juli kl 19.

Kammarmusikkonsert i Dormitoriet.

Kammarmusik under ledning av dirigenten Tobias Ringborg. Sancta Birgitta klostermuseum.
2 aug kl 20.

Bel canto-seminarium.

Den österrikiske bel canto-experten Peter Berne håller ett tvådagarsseminarium om bel canto-traditionen. Vadstena Gamla teater.
9-10 juli.

GÄSTSPEL OCH SAMARBETEN

Kärlekens dårar. Re:Orient i Vadstena.

Denna tvådagars-festival om mystiken i judendom, kristendom och islam är en fortsättning på förra årets succésamarbete med Re:Orient-festivalen. Musik, föreläsningar och samtal med bl.a. den enastående sångerskan Ghada Shbeir från Libanon. På Vadstena slott, Gamla teatern och i Klosterkyrkan. Samarbete med Svenska Kyrkan. www.reorient.se

Camerata Nordica.

Länsmusikens i Kalmars ensemble Camerata Nordica ger en orkesterkonsert i Bröllops-salen, Vadstena slott.
6 aug kl 19.

Arbetsmiljö.

Ett samarbete med Musikerförbundet och Teaterförbundet kring arbetsmiljö för de olika yrkeskategorierna inom operabranschen. Projektet startade förra sommaren och avslutas 2008.

www.vadstena-akademien.org